

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Προπληρωτικά, ἐν Καΐρῳ Φρ. 20.

Ἐν τῇ λοιπῇ Αἰγύπτῳ καὶ

τῇ Ἀλλοδαπῇ . . . Φρ. 25.

# ΚΕΚΡΟΨ

Διευθυντής καὶ Ἐκδότης

Γ. Γ. ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ.

Διεύθυνσις

Journal Grec *Cecrops*, Caire.

## ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

### Η ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΥΠΑΤΙΑ

Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου ἔτι δ'. Τόμου τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ  
Διακόσμου τοῦ Κυρ. Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ.

Ἡ ἑκτακτος αὕτη καὶ ἐξάκουστος γενομένη διὰ τὸ σωματικὸν κάλλος, τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ἐξοχὸν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, γυνὴ ἐγεννήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, περὶ τὸ 355 ἔτος μ. Χ. κατὰ τοὺς ἀκριβεστέρους ὑπολογισμοὺς, ἐκ πατρὸς τοῦ διασήμεου Ἀλεξανδρέως φιλοσόφου καὶ μαθηματικοῦ Θεώνος. Παιδευθεῖσα τὸ μὲν πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, εἶτα δὲ καὶ ἐν τῷ Μουσεῖῳ, περὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἐδίδασκεν ἀκολούθως λίαν εὐδοκίμως αὐτὴν δημοσίᾳ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ὁ Σουΐδας (ἐν λ. Ὑπατία) λέγει περὶ τούτου τὰ ἐξῆς: «Ὑπατία ἡ Θεώνος θυγάτηρ τοῦ Ἀλεξανδρέως φιλοσόφου, καὶ αὕτη φιλόσοφος καὶ πολλοῖς γινώριμος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐγεννήθη, καὶ ἀνετράφη, καὶ ἐπαιδεύθη, τὴν δὲ φύσιν γενναϊότερα τοῦ πατρὸς οὕσα, οὐκ ἠρέσθη τοῖς διὰ τῶν μαθημάτων παιδεύμασιν ὑπὸ τῷ πατρὶ, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφίας ἤψατο τῆς ἄλλης οὐκ ἀγενῶς, περιβαλλομένη δὲ τρίβωνα ἢ γυνή, καὶ διὰ μέσου τοῦ ἄστεως ποιουμένη τὰς προόδους, ἐξηγεῖτο δημοσίᾳ τοῖς ἀκροᾶσθαι βουλομένοις ἢ τὰ τοῦ Πλάτωνος, ἢ τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἢ ἄλλου ὅ, του δὴ τῶν φιλοσόφων.» Τινὲς τῶν νεωτέρων κριτικῶν (Parthey, σελ. 183 καὶ Pauly, T. III, σελ. 1543) ἰσχυρίσθησαν, ὅτι νεαρῶτάτη ἀπῆλθεν ἡ Ὑπατία εἰς Ἀθήνας πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν τῆς φιλοσοφίας, αὐτῇ δὲ μαθητεύουσα, διέτελει ἅμα διδάσκουσα καὶ πᾶσιν ἐπιδαψιλεύουσα τῶν ποικίλων γνώσεών της τὰς ἐρμηναίς καὶ

εἰσηγήσεις, διόπερ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς ἦν πλήρης ἀνδρῶν σοφῶν, ἀρχόντων καὶ εὐγενῶν, συναζόντων παρ' αὐτῇ πρὸς θαυμασμὸν τῆς μεγαλοφυΐας καὶ πολυμαθείας της (κατὰ Σουΐδαν, αὐτ.) Ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη ἐπήγαγε βεβαίως ἐκ παρεξηγήσεως τοῦ χωρίου τοῦ Σουΐδα, λέγοντος, ὅτι προσέτρεχον εἰς τὸν οἶκον τῆς Ὑπατίας οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως «ὡς καὶ Ἀθηναῖσι διέτελει γινόμενον», ὑπονοοῦντος δὲ βεβαίως «ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις», καθ' ἃ ὁ μαθητὴς τῆς Ὑπατίας Συνέσιος λέγει, γράφων πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν (Ἐπιστ. λ. 135). «Νῦν μὲν οὖν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις Αἴγυπτος τρέφει, τὰς Ὑπατίας δεξαμένη γονὰς· αἱ δὲ Ἀθηναῖαι πάλαι μὲν ἦν ἡ πόλις ἐστία σοφῶν, τὸ δὲ νῦν ἔχον, σεμνύνουσιν αὐτὰς οἱ μελιττουργοί,»

Περὶ τῶν ἐκτάκτων δὲ τῆς γυναικὸς ταύτης προτερημάτων θαυσιεῖς ἔχομεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μαρτυρίας. Οὕτως ὁ Σουΐδας μὲν (αὐτ.) λέγει: «Πρὸς δὲ τῷ διδασκαλικῷ καὶ ἐπ' ἄκρον ἀναβάσει τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, δικαία τα καὶ σώφρων γεγονυία, διέτελει παρθένος, οὕτω σφόδρα τε καλὴ οὕσα καὶ εὐειδής, ὥστε καὶ ἐρασθῆναι τινα αὐτῆς τῶν προσφοιτῶντων.» Ἐπιφέρει δὲ ὁ Σουΐδας, ὅτι δεινῶς πάσχοντα τὸν νέον ἐκ τοῦ ἔρωτος καὶ ἀναγκασθέντα νὰ ἐκδηλώσῃ αὐτόν, τῇ Ὑπατίᾳ, αὕτη τὸν ἑθεράπευσεν ὡς ἐξῆς: «κομίτασά τι τῶν γυναικείων βρακῶν, καὶ τὸ σύμβολον ἐπιδείξασα τῆς ἀκαθάρτου γενέσεως· τούτου λοιπὸν ἐρᾶς εἶπεν, ὡ νεανίσκε, κελού δὲ οὐδενός.» ὁ δὲ ὑπ' αἰσχύνῃς καὶ θάμβους τῆς ἀσχημονος ἐπιδείξεως ληφθεὶς, διετράπη τε τὴν ψυχὴν, καὶ διετέθη σωφρονέστερον.» Ἀπορον δὲ εἶνε πῶς ὁ αὐτὸς Σουΐδας παρε-

ξηγήσας, φαίνεται, χωρίον τι τοῦ Δαμασκίου ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰσιδώρου, λέγει, ὅτι οὗτος ἦτο σύζυγος τῆς Ὑπατίας, ἐνῶ καὶ τῷ ἀνωτέρῳ προσκτεθέν χωρίον, καθ' ὃ «διετέλει παρθένος» αὕτη καὶ ἡ τῶν χρόνων ἀσυμφωνία δεικνύουσι καταφανῶς τὸ ἐσφαλμένον τῆς ἰδέας ταύτης. Καὶ τὸ μὲν χωρίον τοῦ Δαμασκίου λέγει, ὅτι «ὁ Ἰσιδῶρος παλὸν διαφέρων ἦν τῆς Ὑπατίας, οὐ μόνον οἷα γυναικὸς ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ οἷα γεωμετρικὴ (γρ. γεωμετρικῆς) τῶν φιλόσοφος». οὐδαμῶς δὲ ἐκ τῶν ἐκφράσεων αὐτοῦ δύναται νὰ ἐξαχθῆ, ὅτι ὁ Ἰσιδῶρος ἦτο καὶ σύζυγος τῆς Ὑπατίας. Ἡ ἀσυμφωνία ἄλλως τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἤκμασαν τὰ δύο ταῦτα πρόσωπα ἀντικρὺ ἀγριτρατεύεται πρὸς τὴν ἰδέαν συζυγίας αὐτῶν· διότι ἡ μὲν Ὑπατία ἤκμασε, περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος ἐπὶ αὐτοκράτορος μὲν Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, πατριάρχου δ' Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου, φανευθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκμανέντος ὄχλου τῶν χριστιανῶν, κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν τοῦ 415 ἔτους μ. Χ. ὁ δὲ Ἰσιδῶρος διεξέξατο ἐν τῇ προστασίᾳ τῆς ἐν Ἀθήναις Νεοπλατωνικῆς σχολῆς τὸν Μαρτῖνον περὶ τὸ 500 ἔτος μ. Χ. κατὰ ῥητὴν μαρτηρίαν τοῦ Φωτίου (Βιβλ. κωδ. σμβ.) ὥστε ὀλόκληρος αἰὼν περίπου ἐχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο ταῦτα πρόσωπα, ἅπερ οὐδὲ κατ' αὐτὰ τὰ ἀντίθετα πέρατα τοῦ βίου των ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ συνυπάρξωσιν ἐν τῇ ζωῇ.

Ἐξακολουθοῦμεν εἶδη παρατιθέμενα· τὰς ἐξ ἀρχαίων πηγῶν μαρτυρίας περὶ τῆς ἐξόχου μαθησεως καὶ τῶν ἄλλων προτερημάτων τῆς Ὑπατίας. Ὁ Σωκράτης ἐν τῇ ἐαυτοῦ ἐκκλ. ἱστορίᾳ (Ζ' κε') χαρακτηρίζων αὐτὴν φησὶ «ἀνεληθοῦσαν εἰς τοσοῦτον μαθήσεως, ὥστε ὑπερέβαλε πάντα τοὺς συγχρόνους φιλοσόφους, καὶ διεδέξατο τὴν προστασίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου ἰδρυμένης Νεοπλατωνικῆς σχολῆς, διδάσκουσα ἐκ αὐτῆς τὰ δόγματα τῆς Ἀλεξανδρινῆς φιλοσοφίας πρὸς τοὺς θουλομένους διακοῦσαι αὐτῶν. Καὶ συνέρρεον πρὸς αὐτὴν πανταχόθεν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν σπουδαζόμενοι. Διὰ τὴν μεγάλην δὲ ταύτην φήμην

καὶ ὑπόληψιν καὶ διὰ τὴν περὶ τὸ λέγειν εὐχέρειαν καὶ εὐγλωττίαν, συχνάκις ἀπηλύετο πρὸς τοὺς ἀρχόντας μετὰ τινος παραδόξου καὶ ἀνυποστάτου σεμνοπρεπειας, ἀλλ' ἤσχητο νὰ παρουσιάζηται εἰς δημοσίας ἀνδρῶν συνελεύσεις, διότι πάντες ἐσέβητο καὶ ἐθαύμαζον αὐτὴν διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς. Νικηφόρος δὲ ὁ Κάλλιετος, ἐπικυρῶν ταῦτα, λέγει· (ΙΔ' κε') «ὑπερβῆναι μέντοι γε τοὺς κατ' αὐτὴν φιλοσόφους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ πολλοῦ γεγεννημένους». Ὁ Φιλοστόργιος λέγει περὶ αὐτῆς (Η', θ') «πολλὰ κρείττω γενέσθαι τοῦ διδασκάλου (Θέωνος), καὶ μάλιστα γε περὶ τὴν ἀστροθεάμονα τέχνην», ὁ δὲ Ἡσύχιος (ἐν λ.), ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ἐκέκτητο «ὑπερβάλλουσαν σοφίαν καὶ μάλιστα εἰς τὰ περὶ ἀστρονομίας». Καὶ Νικηφόρος δὲ ὁ Γρηγοράς λέγει περὶ αὐτῆς (ἐν Η', ε'), ἣν δὲ καὶ σοφίας τῆς θύραθεν οὐκ ἄμοιρος ἡ γυνή· ἣν γὰρ ἰδεῖν αὐτὴν πάντα καὶ παντοῖα ῥαδίως κατὰ χάριν ἐν τῇ ἀμιλίᾳ διὰ γλώττης προφέρουσα ὅσα τε αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἀνεγνώκει καὶ ὅσα λεγόντων ἄλλων ἀκήκων, ὡς Θεανώ τινα Πυθαγορικὴν καὶ Ὑπατίαν ἄλλην ὀνομάζεσθαι αὐτὴν πρὸς τὸν ἐφ' ἡμῶν σοφωτέρων». Ὁ δὲ Μαλακάς καλεῖ αὐτὴν ἐν τῷ χρονικῷ του (ΙΔ'), περιθόρητον φιλόσοφον, περὶ ἧς μεγάλα ἐφέρειτο». Καὶ ἀρχαῖον τι ἐπιγράμμα (ἴσως Παύλου, τοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἀκμάσαντος ἐπιγραμματοποιῦ, ἢ κατ' ἄλλους Παλλάδου, τοῦ ἐκ Χαλκίδος γραμματικοῦ καὶ ἐπιγραμματοποιῦ, μαθητοῦ γενομένου τῆς Ὑπατίας), οὕτως καλεῖται αὕτη «ἀρχαντων ἄστρον τῆς σφῆς παιδεύσεως», οὕτως·

Ὅταν βλέπω σε, προσηκῶ τοὺς λόγους,  
τῆς προθένου τὸν οἶκον ἀστρῶν βλέπων·  
εἰς οὐρανὸν γὰρ ἐστὶ σου τὰ πράγματα,  
Ὑπατία σεμνή, τῶν λόγων εὐμορφία,  
Ἀρχαντων ἄστρον τῆς σφῆς παιδεύσεως,  
(Ἑλλην. Ἀνθολ. Θ', 415.)

Τοιαύτη ἦτο ἡ Ὑπατία, κόσμημα τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐγκύχημα τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ σέμνωμα τῶν σοφῶν, ἀνεληθοῦσα διὰ τῶν γνώσεων καὶ τῶν ἀρετῶν τῆς εἰς περιωπὴν καὶ ἡγε-

ξαν μεγίστην καὶ εἰς ἣν ὀλίγισται τῶν τῆς ἀρχαιότητος λογίων γυναικῶν ἀνῆλθον, ἀξιοθεῖσα δὲ τῆς τιμῆς νὰ μαθητεύσωσι παρ' αὐτῆς οἱ διασημότεροι τῶν τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνδρῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Κυρηναῖος εὐγενῆς Συνέσιος, ὁ ἀκολούθως γενόμενος ἐπίσκοπος Πτολεμαῖδος, οὗ σώζονται ἐτι διαφοραὶ πρὸς αὐτὴν ἐπιστολαί, ἐν αἷς ἀποκαλεῖ αὐτὴν μητέρα, ἀδελφὴν, διδάσκαλον καὶ εὐεργέτην. «Κλινοπετής, λέγει ἐν μιᾷ αὐτῶν, ὑπηγόρευσα τὴν ἐπιστολήν, ἣν ὑγείνουσα κομίταιο μητρὸς, καὶ ἀδελφῆς, καὶ διδάσκαλε, καὶ διὰ πάντων τούτων εὐεργετική, καὶ ἅπαν ὅ,τι τίμιον καὶ πράγμα καὶ ὄνομα.»

Καὶ ὅμως ἡ ἔκτακτος αὕτη γυνὴ ἐγένετο θύμα οἰκτρῶν τῆς θρησκομανίας τῶν Χριστιανῶν Ἀλεξανδρέων καὶ τῆς παραφόρου ὑπεροφίας τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου, μαρτυρικὸν ὄντως ὑποστάτα καὶ σπαραξικάρδιον θάνατον διὰ κατασπαραγμῶν καὶ καύσεως τῶν σπαιρουσῶν αὐτῆς σαρκῶν ἐν ταῖς ἀγυαῖς τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀλόγως δὲ καὶ ἀναίτιως, τῷ 415 ἔτος μ. Χ. κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Κυρίλλου ἐκτίθενται διὰ μακρῶν αἰ τε πόρω αἰτίαι καὶ αἰ προσεγεῖς ἀφορμαὶ τοῦ εἰδεχθοῦς τούτου καὶ στυγεροῦ ἐγκλήματος, ὅπερ ἐφείλκυσε γενικὴν κατὰ τοῦ Κυρίλλου ἀποδοκιμασίαν καὶ ἔχρανε τὴν ὑπόληψιν τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐκκλησίας. Ἐν ὀλίγοις δὲ λέγομεν, ὅτι, τῶν Ἰουδαίων Ἀλεξανδρέων κακοποιησάντων Χριστιανούς τινες συμπολίτας των, ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ἀπόλυσε κατ' αὐτῶν τοὺς ἐκμανέντας ὄχλους, οἵτινες ὑπὸ τὰς ὀδηγίας κληρικῶν καὶ τῆ βοήθειᾳ τῶν παρὰ βολάνων (κληρικῶν στρατιωτικῶν τάγματος) ἐκακοποίησαν δεινῶς τοὺς Ἰουδαίους, λεηλατήσαντες τὰς οἰκίας των, κατασφάζαντες περὶ τὰς 40 χιλιάδας αὐτῶν, καὶ ἐξαναγκάσαντες τοὺς λοιποὺς ἢ νὰ βαπτισθῶσιν ἢ νὰ φύγωσιν ἐξ Ἀλεξανδρείας. Ἐκ τούτου ἕρις σφοδρὰ ἐγεννήθη μεταξὺ τοῦ πανισχύρου Κυρίλλου καὶ τοῦ Ἐπαρχοῦ Ὁρέστου, ὑπὲρ οὗ ἐτάχθη φυσικῶς ἡ εἰδωλολάτριά Ὑπατία, χρησιμοποιοῦσα τὴν ἐπὶ τῶν εἰδωλολατρῶν ἐπιρροήν τῆς κατὰ

τοῦ Κυρίλλου. Οὗτος δὲ πρὸς ἐκδίκησιν ἀφῆκε τοὺς Χριστιανικοὺς ὄχλους νὰ κακοποιήσωσι τὴν φιλόσοφον, μάλιστα δὲ κατὰ πολλοὺς τῶν συγγραφέων αὐτὸς οὗτος παρασκεύασε καὶ διέταξε τὰ τῆς ἐφόδου καὶ τὸν φόνον. Ἴδου πῶς ὁ Σωκράτης ἐκτίθησι τὰ περὶ τούτου ἐν τῇ ἐαυτοῦ Ἐκκλ. ἱστορίᾳ (Ζ' κε'). «Κατὰ δὲ τῆς Ὑπατίας, λέγει, φθόνος ὀπλίσατο· καὶ γὰρ συνετύγχανε συχνότερον τῷ Ὁρέστῃ, διαβολὴν τοῦτ' ἐκίνησε κατ' αὐτῆς παρὰ τῷ τῆς ἐκκλησίας λαῷ, ὡς ἄρα εἶη αὕτη, ἢ μὴ συγχωροῦσα τὸν Ὁρέστην εἰς φιλίαν τῷ ἐπισκόπῳ συμβῆναι· καὶ δὴ, συμφωνήσαντες ἄνδρες τὸ φρόνημα ἔνθερμον, ὧν ἡγεῖτο Πέτρος τις Ἀναγνώστης, ἐπιτηροῦσι τὴν ἄνθρωπον, ἐπανιούσαν ἐπὶ οἰκίαν ποθέν, καὶ ἐκ τοῦ οἴφρου ἐκβαλόντες, ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἢ Καισάριον ἐπόνυμον, συνέλκουσιν· ἀποδύσαντες τε τὴν ἐσθῆτα ὀστράκοις ἀνεῖλον, καὶ μεληδὸν διασπάσαντες, ἐπὶ τὸν καλούμενον Κιναρῶνα τὰ μέλη συνάραντες, πυρὶ κατηνάλωσαν. Τοῦτο οὐ μικρὸν μῶμον Κυρίλλῳ καὶ τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ εἰργάσατο, ἀλλότριον γὰρ παντελῶς τῶν φρονούντων τὰ Χριστοῦ φόνοι, καὶ μάχαι, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια». Ὁ δὲ Σουίδας οὕτω λέγει περὶ τούτου... «Αὕτη (ἡ Ὑπατία) διεσπάσθη παρὰ τῶν Ἀλεξανδρέων, καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ἐνυβρισθὲν καθ' ὅλην τὴν πόλιν διεσπάρη. Τοῦτο δὲ πέπονθε διὰ φθόνον καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν σοφίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ περὶ τὴν ἀστρονομίαν, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ὑπὸ Κυρίλλου, ὡς δὲ τινες, διὰ τὸ ἔμφυτον τῶν Ἀλεξανδρέων θράσος καὶ στασιῶδες· πολλοὶς γὰρ καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς ἐπισκόπων τοῦτο ἐποίησαν, τὸν Γεώργιον σκόπει καὶ τὸν Προπέριον». Καὶ κατωτέρω· «Ἦδη γοῦν ποτε συνέβη τὸν ἐπισκοποῦντα τὴν ἀντικειμένην αἴρεσιν Κύριλλον, παριόντα διὰ τοῦ οἴκου τῆς Ὑπατίας ἰδεῖν πολλὸν ὠθισμὸν ὄντα πρὸς ταῖς θύραις ἐπιμιξάντων τε καὶ ἵππων, τῶν μὲν προσιόντων, τῶν δὲ ἀπιόντων, τῶν δὲ καὶ προσισταμένων, ἐρωτήσαντα δὲ ὅτι εἶη τὸ πλῆθος καὶ περὶ οὗ κατὰ τὴν οἰκίαν ὁ θόρυβος, ἀκοῦσαι παρὰ τῶν ἐπομένων ὅτι προσαγορεύετο

νὺν ἡ φιλόσοφος Ὑπατία, καὶ ἐκείνης εἶναι τὴν οἰκίαν μαθόντα οὐδ' οὕτω δηχθῆναι τὴν ψυχὴν, ὥστε φόνον αὐτῆ ταχέως ἐπιβουλεύσασθαι πάντων φόνων ἀνατιώσασθαι, περιελθούσῃ γὰρ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐπιθέμενοι πολλοὶ ἄθροοι θηριώδεις ἄνθρωποι, ὡς ἀληθῶς σχέτλια, αὐτὴ θεῶν ὅπιν εἰδότες, οὐτ' ἀνθρώπων νέμεσιν, ἀνακρούσῃ τὴν φιλόσοφον, ἄγος τοῦτο μέγιστον καὶ ὄνειδος προστριψάμενοι τῇ πατρίδι. "Νικηφόρος δὲ ὁ Κάλλιππος οὕτως ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ. Ἱστορία (ΙΔ, 15)" "Πᾶσι δὲ αἰδοῦς ἦν τῇ τῆς σωφροσύνης ὑπερβολῇ, καὶ ἀπὸ στόμα πᾶσι καὶ διὰ θαύματος ἤγετο. Τότε οὖν φθόνος κατὰ ταύτην ὠπλίζετο. Συχνότερον δὲ παρὰ τῷ Ὁρέστῃ φοιτῶσα, διαβολὴν κατ' αὐτῆς ἐκίνει τοῖς περὶ τὸν Κύριλλον κληρικῶσι; καὶ ὡς ἄρ' ἐκείνη εἶη ἢ μὴ συμβῆναι περὶ καταλλαγῆς ἐῴσα Κυρίλλῳ τὸν ἑπαρχον. Καὶ δὲ τινες ἐκείνων, ἐνθαρμὸν Κυρίλλῳ τρέφαντες ἔρωτα, ὧν ἤγετο Πέτρος τις, ἀναγκάστου τάξιν πληρῶν, ἐπανιοῦσαν ποθὲν συντηρήσαντες, τοῦ δίφρου καθελόντες, ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἢ Καίσαρός ἐστιν ἐπώνυμος εἶλον, ἐκεῖσε δὲ περιδύσαντες αὐτῇ τὴν ἐσθήτα, ὁστράχοις ἀνεῖλον, ἔπειτα εἰς μέλη διασπᾶσαντες ἐπὶ τὸν γῶρον, ὃς Κιναρῶν καλεῖται, ἀναγαρόντες δαπάνην ἐπαφῆκαν πυρί. Τοῦτο πραχθέν, οὐκ ἐλάχιστον μῶμον περιήψε Κυρίλλῳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ. Τοῖς γὰρ αἰρουμένοις Θεῷ ἐπεσθαι, ἀλλότριον πάντα φθόνον καὶ φιλονεικίαν. Τοῦτο ἐγένετο τῷ δ' ἔτει τῆς ἐπισκοπῆς Κυρίλλου, καὶ 15' τῆς βασιλείας Θεοδοσίου, μηνὶ Μαρτίῳ, νηστείας ἀγομένης." Ταῦτα περίπου καὶ Ἰωάννης ὁ Μεταλάς (ΙΔ', 6' σελ. 60), ὁ δὲ Φιλόστοργος (ἐκκλ. Ἱστορ. Η' 1) λέγει: Κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον παρηρησίαν λαβόντες ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου οἱ Ἀλεξανδρεῖς, ἔκασταν φρυγάνοις ἀθηντήσαντες Ὑπατίαν τὴν περιθόητον φιλόσοφον, περὶ ἧς μεγάλη ἐφέρετο" καὶ ἐφεξῆς: "Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλεύοντος διασπαυθῆναι τὸ γύναιον ὑπὸ τῶν τὸ ὁμοίουσιν πρεσβυόντων (δηλ. τῶν αἰρετικῶν ἀρειανῶν, ὅπερ ἀπίθανον, διότι ὁ Κύριλλος ἦν ἐπίσκοπος τῶν ὀρθοδόξων)."

Οἱ νεώτεροι κριτικοί, θειμερνήσαντες κατὰ βῆθος τὰς περὶ τοῦ συμβάντος τῷ τῷ μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ Κυρίλλου. Οὕτως ὁ μὲν Ἄγγλος Soland (Hypatia or the history ecc. London, 1270) ῥητῶς ἐπιφέρει τὴν εὐθύνην τοῦ φόνου πᾶσαν ἐπὶ τὸν Κύριλλον· ἐνῶ ὁ Wernsfort (Dissertat. IV. de Hypatia ecc. Vittemberg, 1747), φ' ἄπαντας καὶ πλείστοι ἄλλοι, πειρᾶται ν' ἀπαλλάξῃ τῆς εὐθύνης τὸν Κύριλλον, καὶ ν' ἀποδώσῃ τὸ κακὸν εἰς τὸν ἑπαρχον Ὁρέστην, θεωρῶν αὐτὸν καὶ αἴτιον τῆς στάσεως, τῆς ἐγερθείσης ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν Κύριλλον ἐριδος αὐτοῦ, τῆς προεληθείσης ἐκ τῆς σφαγῆς τῶν Ἰουδαίων, Βέβαιον εἶνε, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ φόνου ὁ Κύριλλος ἦτο ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ τὰ γεγονότα τοῦτο ἐπικαλοῦνται οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτοῦ, ὅπως ἀποδείξωσι τὴν ἀθωότητά του· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός οἱ κατήγοροί του θεωροῦσιν ὡς δεῖγμα τῆς συνενοχῆς του, ἰσχυρίζομενοι, ὅτι ἴσως ἀπῆλθεν ἐπιτήδως ἐξ Ἀλεξανδρείας. Ἔνα μὴ παρευρεθῆ ἐκεῖ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προσχεδιασθέντος φόνου.

Οἱ εἰδωλολάτραι Ἀλεξανδρεῖς ἐπεμψαν πρεσβεῖαν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν ἀντοκράτορα Θεοδοσίον, ὃς ἦς ἐξητήσαντο τὴν περιστάλην τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παραβολάνων (τάγματος κληρικῶν σωματοφυλάκων) καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀπουσίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου διὰ διατάγματος δὲ τοῦ Θεοδοσίου, (Cod Theodos. XVI, 2) τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ 413 ἔτους, ἐγένετο μὲν δεκτὴ ἢ πρώτη τῶν αἰτήσεων καὶ περιωρίσθη τῶν παραβολάνων ὁ ἀριθμὸς, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ ἡ περὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Ὁ Σουΐδας ἀναφέρει, ὅτι ἡ Ὑπατία ἔγραψεν ὑπόμνημα εἰς Διόφαντον, τὸν ἀστρονομικὸν κηνῶνα, καὶ εἰς τὰ κωνικά τοῦ Ἀπολλωνίου, ἔργα πάντα τελείως ἀπωλεσθέντα. "Ἐτι δὲ ἀπεδόθη αὐτῇ ἐσφαλμένως καὶ τις ἐπιστολὴ λατινικὴ πρὸς Νεστόριον, ἔργον προδήλως γόλον,

M E L E T H  
ΕΠΙ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ  
ΚΑΙ ΤΟΥ ΖΩΟΥ

ὑπὸ τοῦ Μ. ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ Ν. ΚΕΦΑΛΑ

(Συνέχεια.)

Β'.

Ἡ ἀλογία τῆς ψυχῆς τοῦ ζῴου μαρτυρουμένη ἐκ τε τῆς ἀναρμοδιότητος τοῦ σώματος πρὸς τὰ ἀπειρήσεις τοῦ λογικοῦ καὶ ἐκ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν περὶ αὐτὸ κρίσιν.

Ἐὰν ὁ Θεὸς ἦνε νοῦς πάνσοφος, ἀκόλουθον εἶνε, ὅτι ἐν σοφίᾳ ἐδημιούργησε τὰ πάντα. Σοφὸν δὲ εἶνε ἡ ἁρμονία εἰς πάντα. Τὴν ἁρμονίαν ταύτην πᾶς ἐταστικὸς ἐρευνητὴς ἀνακαλύπτει ἐν ἀπάθῃ τῇ ἀγχανεῖ τῶν ὄντων, δημιουργία· ἔκθαμβος δ' ὄλος ἀναφωνεῖ μετὰ τοῦ προφητῆνατος Δαυὶδ· «ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας»· λέγοντες δὲ ἁρμονίαν ἐννοοῦμεν τὴν ἀμοιβαίότητα τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν ἐνεργειῶν τῶν ὄντων δι' ἧς ἐκτελεῖται ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας αὐτῶν, καὶ τὴν σχέσιν καὶ ἀναφορὰν τῶν δημιουργημάτων πρὸς ἄλληλα.

Ἐξετάσατε ἤδη τὴν σχέσιν τῆς Γῆς πρὸς τὸν Ἥλιον, πρὸς τὴν Σελήνην, καὶ πρὸς ὅλους τοὺς πλανήτας, τὴν σχέσιν τῆς ζωϊκῆς καὶ φυτικῆς δημιουργίας πρὸς τὸν Ἥλιον τὴν Σελήνην, πρὸς τὸν ἀέρα πρὸς τὴν Γῆν αὐτήν, τὴν σχέσιν τῶν ὄντων πρὸς ἄλληλα καὶ θέλετε εἰδῆ, ὅτι τὰ πάντα εὐρίσκονται ἐν ἁρμονίᾳ· διότι αὐτὴ εἶνε ἡ σώζουσα καὶ δικαιονίζουσα τὸν κόσμον· ἡ ἁρμονία τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν λογικὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν εἶνε τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε ὁ ἐρευνητὴς οὐδὲν δύναται ἢ νὰ θαυμάσῃ τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ, τὴν οὕτω ἁρμονικῶς διατάξασαν τὴν τοῦ σώματος ὁλομέλειαν, ὥστε αὐτὸ πάντοτε καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ νὰ ἦ ἐπιτήδειον καὶ ἰκανὸν νὰ ἐκτελῇ ἐλευθέρως πᾶσαν τοῦ λογικοῦ ἀπειρήσιν· ὁπόση δὲν ἤθελεν εἶνε ἡ ἀναρμοστία, ἐὰν ἡ ἀδεξιότης τοῦ σώματος οὐκ ἀγχαπεκρίνετο

πρὸς τὰς τῆς ψυχῆς ἀπειρήσεις; οὐχὶ ἡ λογικότης τῆς ψυχῆς ἀσκοπὸς τις θὰ ἦν περιττότης, ὑποβιβάζουσα τὴν τοῦ δημιουργοῦ σοφίαν; πρὸς τί ὀφθαλμὸς, ἐὰν μὴ ἦν φῶς; τὴν περιττότητα ταύτην ὁ δημιουργικὸς νοῦς κατὰ τοσοῦτον ἀπέφυγεν, ὥστε βλέπομεν, ὅτι καὶ ὀφθαλμῶν ἐπέτησεν, εἰς τε τὰ ὑδρόβια καὶ χερσαῖα, τὰ ἐν ὑπογείοις κευθμῶσι τὴν ζωὴν λαβόντα· ἀπέφυγε δηλ. νὰ δημιουργήσῃ ὀφθαλμὸν διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ φωτός. Ἐὰν δὲ ἐν τούτῳ τοσαύτη ἐδείχθη αὐστηρότης πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ περιττοῦ, οὐχὶ πολὺ μεγαλύτερα θὰ ἐτηρεῖτο πρὸς σπουδαιότερας περιστάσεις; ἀλλὰ ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου δὲν ἐξάγεται ἕτερον θετικὸν συμπέρασμα προσμαρτυροῦν τὴν ἔλλειψιν τοῦ λογικοῦ εἰς τὰ ζῴα; οὐχὶ ἀτοπος θὰ ἐθεωρεῖτο καὶ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωκε μὲν τὴν λογικότητα εἰς τὰ ζῴα, ἀπηξίωσε δὲ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ σώμα δεξιὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ λογικοῦ ὑποβαλλομένων ἐνεργειῶν καὶ κινήσεων; Ἐὰν ἡ σοφία τοῦ δημιουργοῦ, προνοήσατα περὶ τοῦ Κάστορος, διὰ τὴν ἐνστικτὸν κατασκευὴν τῶν ἐμφραγμάτων, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὀδόντας ἰσχυροῦς, ὅπως χρῆται αὐτοῖς ὡς πελέκει, οὐρὰν δὲ τριαιτήν, ὅπως χρῆται αὐτῇ ὡς σφύραν ἢ ῥόπαλον, οὐχὶ εὐλόγως θὰ ἐφρόντιζε περὶ τῆς θεσιότητος τοῦ σώματος πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ πνεύματος; οὐχὶ λοιπὸν ἡ στέρησις ταύτης ὀλοῦ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λογικοῦ; οὐχὶ ἡ ὑψίστη θὰ ἦτο ἀδικία πρὸς τὰ ζῴα ἢ ἔλλειψις τῆς θεσιότητος; οὐχὶ δυστυχὴ θὰ καθίσταντο διὰ τούτο; οὐχὶ ἀτέλεια θὰ ἦν τῆς δημιουργικῆς ἐνεργείας; Ἀλλὰ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐὰν παραδεχθῶμεν λογικὴν ψυχὴν εἰς τὰ ζῴα, θὰ εὐρεθῶμεν ἀπέναντι ἑτέρας ἀπορίας ἀρκούντως σπουδαίας· διότι ἡ παραδοχὴ γεννᾷ τὴν ἐρώτησιν· ὅλα τὰ ζῴα μέχρι τοῦ σκόληκος εἰσι λογικά, ἢ θεὸν νὰ διακρίνωμεν τάξεις μεταξὺ ζῴων καὶ ζῴων; καὶ ἐὰν τοῦτο ποιήσωμεν ποῖα ὁμοταξία ζῴων θέλει χρησιμεύσῃ ὡς σημεῖον μεταβάσεως ἀπὸ τῶν λογικῶν εἰς τὰ ἀλογικά; καὶ τούτου εὐρισκομένου, ὅποσον λόγον θὰ εἰδόμεν

τῆς τοιαύτης διακρίσεως; πῶς θὰ ὑπεραπο-  
λογοῦμεθα ὑπὲρ τῆς μιᾶς; διὰ τίνων δὲ ἐπι-  
χειρημάτων θὰ κατεδικάζομεν τὴν ἑτέραν; θὰ  
ἠδυνάμεθα ἄρα γε νὰ εἰπώμεν ὑπὲρ τῆς προ-  
τιμουμένης ὅ,τι θὰ ἐλέγομεν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώ-  
που; Πῶς δὲ τὰ ἐξαιρετικῶς λογικὰ ζῶα δὲν  
ἐξεδήλωσαν διὰ τίνος ἔργου λογικοῦ τὴν μαρ-  
τυρίαν τῆς λογικῆς αὐτῶν ψυχῆς; Πῶς δὲν  
ἐπωφελήθησαν τὰ λογικὰ προϊόντα τοῦ ἀν-  
θρώπου; Πῶς εὐρίσκονται στάσιμα; πῶς ὁ  
ἐκδιδαχθεὶς κύων δὲν διδάσκει καὶ εἰς τὰ τέκνα  
τοῦ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου αὐτῷ διδασκόμενου;  
Βεβαίως διότι δὲν ἔχει συνειδήσιν τῶν δεδι-  
δαγμένων, καὶ διότι ἀγνοεῖ τὴν ἀξίαν αὐτῶν.  
Τὰ ζῶα ἄρα δὲν ἔχουσι λογικὴν ψυχὴν. Ἄλλ'  
ἤδη γεννᾶται ἡ ἐρώτησις: πόθεν λοιπὸν αἱ  
τέχναι αὐτῶν καὶ αἱ σοφαὶ αὐτῶν ἐνεργεῖται  
καὶ κινήσεις;

Τὴν ἀπορίαν ἡμῶν θέλομεν λύσει εἰς τὸ  
ἀμέσως ἐπόμενον κεφάλαιον.

## Γ'.

Ἵτι αἱ τέχναι καὶ αἱ λοιπαὶ σοφαὶ τῶν ζῶων ἐνερ-  
γεται εἶνε ἔμφυτος τις εἰς αὐτὰ ἐπιστήμη συμφοῆς  
τῆ ψυχῆ αὐτῶν, ἥτοι ἔνστικτος.

Ἐξετάζοντες τὰ ἄλογα ζῶα ὡς ὄντα ψυχικά,  
εὐρίσκομεν εἰς αὐτὰ ἐνεργείας τινὰς μὴ ἀνα-  
γομένης εἰς τὴν ἄλογον φύσιν· ἐκ τοῦ φαι-  
νομένου τούτου προήχθησαν τινὲς νὰ γνωμα-  
τεύσωσι περὶ τούτου· ἀλλὰ μὴ δυνηθέντες  
νὰ θεωρήσωσιν αὐτὰς ὡς ἀπόρροιαν τοῦ λογικοῦ,  
ἥτοι λογικᾶς ἐνεργείας, οἱ μὲν παλαιοὶ ἐκάλεσαν  
ταύτας ἔνστικτον ἐκ τοῦ λατινικοῦ  
enstictum, ἔνστιγμα, οἱ δὲ νεώτεροι ἐκπολι-  
τισμόν· δηλοῦται δὲ διὰ τῆς λέξεως ἔνστιγμα  
συμφυῆς τις ἐπιστήμη δυνάμει συνοῦσα τοῖς  
ζώοις καὶ σύμφωνος πρὸς τὰς ἰδίας ἐκάστου  
ζώου ἀνάγκας καὶ ἀποβαίνουσα ἐνεργεία, δίκην  
εἰλιπτοῦ ἐκτιλισσομένη, κατὰ τὴν φυσικὴν τοῦ  
ζώου ἀνάπτυξιν καὶ ἐπιβαλλομένη ὡς νόμος  
ἐπ' αὐτῷ, ὃν ἀνυπερθέτως ἐκτελεῖ ἄνευ συν-  
ειδήσεως καὶ ἄνευ σκέψεως, ὑπεῖκον ὡς ὃν  
ἀνελεύθερον εἰς τὴν ἰσχύον τοῦ πιέζοντος νόμου·

διότι μήτε πλεῖον τι, μήτε ἔλαττον τοῦ δια-  
τεταγμένου ὀνύεται νὰ πράξῃ, ἀκολουθεῖ δὲ  
πιστῶς τὸν νόμον τὸν συμφοῆς· ὅτι ὡς ὑπέκοκα  
καὶ οὐχὶ ὡς ἐλεύθερα ὄντα ἐνεργοῦσι, τούτο  
δηλοῦται διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἔργων μιᾶς  
ἐκάστης ὁμοταξίας τῶν ζῶων, ὅπου παρ' ἀπάσας  
δείκνυται ἡ δουλικὴ τῶν ἔργων ἐνεργεῖα·  
διότι οὗτοι ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν, καίτοι  
μὴ πρότερον διδασκόμενοι, ἐν τούτοις ἐργάζονται  
κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον πρὸς τοὺς κατασκευ-  
αστὰς ὅλης τῆς ὁμοταξίας, οὔτε τι προστι-  
θέντες, οὔτε τι ἀφαιροῦντες, ἀλλ' οὐδὲ προθύτερον  
τι πράττοντες, ὅπερ φανεροῦν, ὅτι ὄχι μόνον  
αὐτενεργείας στεροῦνται ἐν ταῖς ἐργασίαις των,  
ἀλλὰ καὶ μνήμης καὶ φαντασίας· διότι τῆς  
μὲν μνήμης εἶνε τὸ λανθάνειν, τῆς δὲ φαν-  
τασίας τὸ συνδυάζειν τὰ μὴ ἀκριβῶς καὶ  
στεγανῶς ὑπὸ τῆς μνήμης τηρηθέντα, καὶ  
νέας διακρίπτειν εἰκόνας. Ἐὰν δὲ τινες πα-  
ραδέχωνται μνήμην καὶ φαντασίαν εἰς τὰ ζῶα,  
ὀρμώμενοι ἔκ τινων ἐκφάνσεων μνήμης, οὗτοι  
ἀποδίδουσι εἰς αὐτὰ ὅ,τι οὐδὲ ἔχουσι οὔτε  
ἐφαντάσθησαν. Τὸ δὲ φαινόμενον εἶνε ἀλλη-  
λεπιδόρασις πολλάκις ἐπαναληφθεισῶν παρα-  
στάσεων μηχανικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ ζώου ἐκτελεῖται.

Ἡ ἐξετάσις τῶν ἔργων αὐτῶν μᾶς πείθει  
περὶ τούτου παρατηροῦντες αὐτὰ, βλέπομεν,  
ὅτι τὸ ἔργον ἐκάστης ὁμοταξίας εἶνε τοιοῦτον  
πρὸς τὴν κατασκευὴν, ὡσεὶ νὰ ἀνήκεν οὐχὶ εἰς  
ὀλόκληρον ὁμοταξίαν, ἀλλ' εἰς ἓνα ἐργάτην·  
οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἔλαττον· διατί ἡ μνήμη  
καὶ ἡ φαντασία αὐτῶν νὰ μὴ ἐνεργήσωσιν,  
ὥστε καὶ κατὰ γραμμὴν νὰ παραλλάξῃ τὸ  
ἔργον τοῦ ἐνός ἀπὸ τοῦ ἄλλου ἐργάτου; τὸ  
ὁμοίμορφον καὶ ὁμοιότροπον εἶνε ὁ χαρακτήρ  
τῶν ἔργων· ἀλλ' ἐὰν εἶχον μνήμην καὶ φαν-  
τασίαν, δὲν ὄφειλον, τοῦλάχιστον τὰ μετὰ τοῦ  
ἀνθρώπου συνδικαιώμενα ζῶα καὶ ὑπ' αὐτοῦ  
διδασκόμενα, νὰ μορφώσωσιν ἴδιον ἐκαστον  
χαρακτήρα, ἴδιον ἦθος, ἴδιαν πολιτείαν, καὶ  
πρὸς ἄλληλα νὰ διαφέρωσι; πῶς δὲ ἅπαντα  
τὰ εἰς μίαν ὁμοταξίαν ἀνήκοντα εἰσὶ καθ' ὅλα  
ὅμοια. οὐδεμίαν δὲ ἡ τεχνητὴ διδασκαλία  
ἐπέφερον ἀλλοίωσιν εἰς τὰ διδασκόμενα; βε-

βαίως, διότι αὕτη δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν  
μνήμην καὶ τὴν φαντασίαν, ἀλλ' εἰς τὸ νευ-  
ρικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον διὰ μηχανικῶν κί-  
νήσεων ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν παραστάσεων  
ἐκτελεῖ τὰ διδασκόμενα ἄνευ τῆς συνειδήσεως  
τοῦ ζώου· τὸ ζῶον ἐν τῇ ὁράσει μένει ἠθικῶς  
ἀπαθές, ἀγνοεῖ δὲ τί συμβαίνει· καὶ πῶς ἡ-  
δύνατο νὰ γινώσκῃ μὴ ἔχον συναίσθησιν, ἥτις  
δὲν ἀναπτύσσεται ἄνευ γλώσσης; Ἄλλ' ἐπειδὴ  
περὶ τοῦ ἔνστικτου ὁ λόγος, ἐπανερχόμεθα εἰς  
αὐτό. Τὸ ἔνστικτον λοιπὸν διὰ τὰ ζῶα εἶναι  
ὅ,τι διὰ τὸν ἀνθρώπου τὸ λογικόν. Πῶς φαι-  
νερῶς ἡ σοφία καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Δημιουργοῦ  
πρὸς τὴν δημιουργίαν ἐδείχθη καὶ ἐν τῇ ἀρ-  
μοδιότητι τῶν μέσων τῶν δωρηθέντων τοῖς  
δημιουργήμασι πρὸς ὑπαρξίν, εὐδαιμονίαν καὶ  
δικαιώσιν τοῦ γένους αὐτῶν! Ποῖον ἐκ τῶν  
ζῶων ἠδύνατο νὰ δικαιώσῃ ἑαυτό, μὴ ἔχον  
τὸ συμφοῆς ἔνστικτον ἐκτυλισσόμενον κατὰ  
τὰς περιόδους τοῦ βίου του; βεβαίως οὐδὲν·  
διότι ἀκατάλληλα ὄντα πρὸς ἀμοιβαίαν δι-  
δασκαλίαν καὶ ἐκπαίδευσιν καὶ τῶν μέσων  
ἐστερημένα θὰ κατεστρέφοντο ἅμα τῇ ἐμφάνει  
αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιδοκτικῶς ἔτι ἦσαν  
διδασκαλίας καὶ ἐκπαίδευσως, τότε θὰ ἐδιδά-  
σκοντο, τότε θὰ ἐχρησιμοποιοῦν τὰ διδασκόμενα,  
ἂφοῦ ὁ χρόνος ὁ ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι  
τῆς ἐνεργείας εἰς τὰ πλεῖστα εἶνε λίαν σύν-  
τομος; Ὅτι δὲ τὰ ζῶα εἰσὶν ἄλογα τὸ ἐξῆς  
παράδειγμα τοῦτο ἀποδεικνύει· ὁ Καστωρ λ. γ.  
προωρισμένος νὰ ζῆ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν πο-  
ταμῶν, ἐπροικίσθη καὶ μετὰ τὸ πλεονέκτημα τοῦ  
οἰκοδομεῖν ἐμφράγματα πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς  
ὀρμῆς τοῦ ῥεύματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον  
ἔλαθε καὶ οὐρανὸν κατὰλληλον ὅπως μεταχειρί-  
ζεται αὐτὴν ὡς σφύραν· οὗτος καὶ περ περιω-  
ρισμένος ἐντὸς κλωθοῦ, οὐδένα ἔχοντος ὑδάτωδη  
τόπον, ἐν ταύτοις οἰκοδομεῖ ἐμφράγματα πρὸς  
ἀναχαίτισιν τοῦ ὑδάτος· τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ  
ὁ ἐν αἰγυπτῶσι γεννηθεὶς Καστωρ, ὁ οὐδὲ  
ποταμούς οὐδὲ ῥυάκᾳ ποτε ἰδὼν, οὐδὲ τῶν  
γονεῖς αὐτοῦ κτιζόντας· πόθεν τούτο; οὐχὶ  
ἐξ ἐμφύτου ὑπαγορεύσεως, οὐχὶ ἡ ἥδη μαρτία  
τοῦ Καστορος θὰ ἐλογίζετο παρὰ τὰς ὄχθας

τῶν ποταμῶν σοφία; ἀλλ' οὐχὶ ἡ ὑπόληψις  
αὕτη περὶ τοῦ Καστορος θὰ ἦτο ἐσφαλμένη;  
Ἡράττουσι ἄρα οὐχὶ ἐκ συνειδήσεως, ἀλλ' ἐξ  
ὀρμυφύτου, ἐξ ἔνστικτου. Τὰ ἄπειρα παρα-  
δείγματα, τὰ ὅποια δυνάμεθα νὰ προσάξωμεν,  
καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος μᾶς πείθουσιν, ὅτι τὸ ζῶον  
εἶναι ἄλογον, αἱ δὲ ἐνεργεῖαι αὐτοῦ εἰσι μη-  
χανικαὶ καὶ ἔργα προδιαγεγραμμένου προ-  
γράμματος. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην θέλομεν  
ἀποδείξῃ, συγκρίνοντες τὰς ἐκφάνσεις τῆς ψυχῆς  
τοῦ ζώου πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς τοῦ  
ἀνθρώπου.

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια.)

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ  
ΤΟΥ ἘΝ ΑΙΓΥΠΤῳ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ  
ὑπὸ Γ. Γ. ΜΑΖΑΡΑΚΗ

(Συνέχεια.)

§ κζ'. Ἡ εὐημερία αὕτη τῶν Χριστιανῶν  
προεκάλεσε τὸν δωδέκατον διωγμὸν τῷ 755  
τῆς Ἐγείρας ἔτει, κατὰ Μακρίτην (1354 ἄ. Χ.),  
πατριάρχου μὲν τότε τοῦ τὸν Γρηγόριον τὸν  
τῷ 1350 περίπου ἔτει διαδεξαμένου Νήφωνος  
καὶ βασιλευπόντος τοῦ Μέλκ-Ἐλ-Σάλεχ, ὁγ-  
δόου υἱοῦ τοῦ Μέλκ-Ἐλ-Νάσερ, ἀντιβασιλέως  
δὲ ὄντος τοῦ Ἐμίρου Σεΐχουν. Ἀφορμὴν εἰς  
τὸν διωγμὸν τούτον παρέσχεν εἰς τῶν χρι-  
στιανῶν γραμματέων, τολμησας νὰ διέλθῃ  
παρὰ τὸ Τέμενος Ἐλ-Ἀζχαρ ἔφιππος, φέρων  
περνηστῆρας καὶ λευκὴν κίθαρην, κατὰ τὴν  
ἐν Ἀλεξανδίᾳ ἐπικρατοῦσιν συνήθειαν, καὶ  
ἔχων προπρονομένους μὲν πεζοὺς προθρόμους,  
ὅπως παραμερίζωσιν ἀπ' ἐμπροσθέν του τὸν  
ὄχλον, ἐπομένους δὲ πολυκρήθιμους δούλους  
πολυτελῶς ἐνδεδυμένους. Τούτο ἤρκεσεν ἵνα  
ἐξεγείρῃ τὸν φανατισμὸν τοῦ ὄχλου, ὅστις τότε  
μὲν ἐπετέθη κατὰ τοῦ τολμητοῦ, κατέρριψεν  
αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ὀλίγου δεῖν ἐφόνησε,  
βραδύτερον δὲ ὑπέβαλεν ὑπόμνημα κατὰ τῶν  
Χριστιανῶν τῷ Σουλτάνῳ, ὅπερ ἀνεγνώσθη  
ἐνώπιον τῶν Ἐμιρῶν, Καδὴδων καὶ λοιπῶν

ἀρχόντων, δι' οὗ ἐξήτειτο νὰ συγκροτηθῆ δικαστήριον, ὅπως ὑποχρεώσῃ αὐτοὺς τὰ τηρῶσι τοὺς ἐκδοθέντας κατ' αὐτῶν νόμους. Συνεπεία τῆς αἰτήσεως ταύτης προτεκλήθησαν ὁ τε Πατριάρχης τῶν Χριστιανῶν (ἀγνοοῦμεν ἂν μόνος ὁ τῶν Κοπτῶν ἢ καὶ ὁ τῶν Ὁρθοδόξων) καὶ ὁ τῶν Ἑβραίων Ἐθνάρχης μετὰ τῶν πρεσβυτέρων αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου καὶ ἤχρησθησαν τῆς ἀναγνώσεως τῆς συνομολογηθείσης μετὰ τοῦ Ἄμρου συμβάσεως, μεθ' ἣν ἀνεκοινώθη αὐτοῖς, ὅτι τοῦ λοιποῦ ἀποκλείονται πάσης κυβερνητικῆς θέσεως, ἔστω καὶ ἂν ἀσπασθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν, ὅτι ἀπαγορεύεται τοῖς Χριστιανοῖς ἢ ἀνέγερσις ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων ἢ ἀσκητηρίων, κωλύεται ἢ εἰς τὰ τέκνα των διδασκαλία τοῦ Κορανίου καὶ ἀπαγορεύεται αὐτοῖς ν' ἀντιστῶσιν εἰς τοῦτο, ἂν τις τῶν Μωαμεθανῶν γειτόνων ἐπιθυμήσῃ τοῦτο, ἐπιβάλλεται αὐτοῖς νὰ παρέχωσι τριήμερον ξενίαν εἰς πάντα Μουσουλμάνον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς μοναστηρίοις, ἀπαγορεύεται αὐτοῖς τὸ νὰ δίδωσιν ἑαυτοῖς τὰ συνήθη παρά Μουσουλμάνοις ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα, τὸ νὰ ποιῶνται χρῆσιν τῶν ἀραβικῶν γραμμάτων, τὸ νὰ θάπτωσι τοὺς νεκροὺς μετ' ἐξωτερικῆς πομπῆς, τὸ νὰ ἔχωσι Μωαμεθανὰς δούλας, τὸ νὰ ἐπιβραίνωσιν ἵππων ἢ ποιῶνται χρῆσιν ἐφιππίων καὶ τὸ νὰ φορῶσι κοσμήματα ἢ κιδάρεις ὡς οἱ Μουσουλμάνοι. Ἡ μετὰ Μωαμεθανῆς μοιχείας ἐκηρύχθη ἔγκλημα θανάσιμον. Διετάχθη νὰ τελῶνται αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι χαμηλοφώνως καὶ ἀπηγορεύθη ἢ χρῆσις τῶν σημάτων ἢ ἀγιοσιδῶρων (1). Ὁ τῆς πρωτεύουσας πλὴν ὄχλος δὲν ἠρέσθη εἰς ταῦτα, ἀλλ' ἐξηγέρθη κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα πολυειδῶς ἐκακοποίησεν αὐτοὺς, κλεισθέντας ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν, ἔνθα οὐδεμίαν ἀσφάλειαν εὔρον, διότι πολλοὶ τούτων κατηράσθησαν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι παρέκειντο οἰκίαις ἀνηκούσαις Μουσουλμάνοις. Ἀλλ' οὐδ' εἰς ταῦτα ἠρέσθησαν οἱ Μουσουλμάνοι· ἀλλ' ἀθροοὶ ἀνήλθον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, παραπενοῦμενοι κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἤρξαντο

(1) Μακρίζης, § 560-582. Οὐάνσεβ, σελ. 59.

ἄθην ν' ἀνεγείρωσι τὰς ἐαυτῶν Ἐκκλησίας καὶ μεγεθύνωσι ταύτας, καὶ ἐξήτουν παρά τοῦ Σουλτάνου τὴν τιμωρίαν αὐτῶν. Ὁ Σουλτάνος, ὅπως κηθησαύτη τὸν λαόν, ὑπεσχέθη ὅτι ἤθελε διατάξῃ τὸν διοικητὴν Καίρου νὰ ἐρευνήσῃ περὶ τούτου· ὁ λαὸς πλὴν δὲν περιέμενε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξετάσεως ταύτης, ἀλλ' ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν, τῆς παρά τὴν Γέφυραν τῶν Λεόντων, τῆς ἐν τῇ ὁδῷ ἔλ- "Ἀσρα τοῦ Παλαιοῦ Καίρου, τῆς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Καίρου ἐκκλησίας Φαχιδίν, τῆς τοῦ ἐν Γκίζα μοναστηρίου Νέχνα, τῆς ἐν Σουβρα ἐκκλησίας καὶ ἄλλης τινὸς κειμένης ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ Βαχά-ἔλ-Τοκρούρι, ἃς διαρκάτας κατέστρεψε. Μόλις, τῇ ἐπεμβάσει τοῦ διοικητοῦ, ἐσώθησαν τότε αἱ λοιπαὶ ἐν Παλαιῷ καὶ Νέῳ Καίρῳ ἐκκλησίαι ἀπὸ διαπραγῆς καὶ κατεδαφίσεως· Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐγένετο καὶ ὁ τερατώδης νόμος, κατ' ὃν κηδεμόνες τῶν τέκνων τοῦ ἀποθανόντος Χριστιανοῦ διωρίζοντο Μωαμεθανοί, ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν οὗτος ἀπέθνησκεν ἄτεκνος, ἢ περιουσία αὐτοῦ ἐδημεύετο! Πολλοὶ ἔνεκα τῶν καταθλίψεων τούτων ἐξωμώτευσ ἐγένετο τότε, ἀφ' οὗ ὁ Μακρίζης (1), οὕτινος λήγει ἐνταῦθα ἡ ἱστορία, λέγει ῥητῶς: « Κατὰ τὸν χρόνον τούτον εἰδήσεις ἐλήφθησαν, ὅτι πολλοὶ Χριστιανοὶ τοῦ Σαῖτ ("Ἄνω Αἴγυπτος) καὶ τῆς Παραλίας (Κάτω Αἴγυπτος) ἠσπάσθησαν τὸν ἰσλαμισμόν καὶ ἐμελέτων τὸ Κοράνιον, καὶ ὅτε αἱ πλείστα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Σαῖτ κατηράσθησαν καὶ ἐπὶ τῶν θεμελιῶν αὐτῶν ἀνηγέρθησαν τεμένη, καὶ ἐν τῇ πόλει Γαλιούβ πλείονες τῶν τετρακοσίων ἐξήκοντα Χριστιανῶν

(1) Ἀχμέτης ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλῆ τοῦ υἱοῦ "Αἶδ-ἔλ-Κάδερ, υἱοῦ τοῦ Μωχάμετ, υἱοῦ τοῦ Ἰβραχίμ, υἱοῦ τοῦ Μωχάμετ, υἱοῦ τοῦ Τεμίμ, υἱοῦ τοῦ "Αἶδ-ἔλ Σαμάδ, ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα Τάκι-"Εδ-Δίν-"Ελ Μακρίζης (ἐκ τῆς Βαλδὲκ καλουμένης Μακρίζης), ἐγεννήθη ἐν Καίρῳ τῷ 1364, ἔνθα καὶ ἐξεπαιδεύθη, Διωρίσθη εἰς πολλὰς δημοσίας θύσεις, ἐν αἷς διεκρίθη ἐπὶ εὐθυδικίᾳ, ἀκεραιότητι καὶ ἀνεξίτητοσκέπῃ. Ἡ ἱστορία αὐτοῦ, καὶ τοὶ φέρουσα τὸν χαρακτηριστὴν ἀπλῆς χρονολογίας, διακρίνεται ἐπὶ ἀμεροληψίᾳ καὶ ἀκριβείᾳ. Ὁ Μακρίζης ἀπέθνηκεν ἐν Καίρῳ, τῷ 1441.

ἐγένοντο Μουσουλμάνοι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Ταῦτοχρόνως ὁ ἀγροτικός πληθυσμὸς, ὁ τὰ πάντα μετερχόμενος πρὸς ἀπόκτησιν δημοσίων ὑπουργημάτων, ὥστε καὶ εἰς ἐπιγαμίας ἤρχετο μετὰ τῶν Μουσουλμάνων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του, τοσοῦτον συνετέλεσεν εἰς τὴν σύμμειξιν τῶν φύλων, ὥστε τὴν σήμερον τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῶρας κατάγεται ἐξ αὐτοῦ. » Διαρκούντος τοῦ διωγμοῦ τούτου ἐκνοκοιήθη μεγάλως καὶ ὁ προαναφερθεὶς Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Λάζαρος, ἀχθεὶς πρὸς τοῦτο εἰς Αἴγυπτον (1), ἔνθα καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σεῖχου, ὅτε οὐ μόνον ἀφέθη ἐλεύθερος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ καὶ πρεσβευτὴς ὑπὸ τοῦ μετὰ τὴν καθίρεσιν τοῦ Μέλκ-"Ελ-Σάλεχ ἀνεληθόντος αὐθις ἐπὶ τοῦ θρόνου Μέλκ-"Ελ-Νάσερ Χασσάν ἐξεπέμφθη πρὸς τὸν Βασιλέα Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνόν, ἵσως κατὰ τὸ 1354. Τοῦ διωγμοῦ τούτου ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῆ ὁ τότε Πάπας Οὐρβανὸς ὁ ε', ὅπως ἐπιδιώξῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὄνειροπολημάτων τῶν προκατόχων του τὴν διὰ σταυροφορικῆς ἐκστρατείας ὑπαγωγῆς τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν· αἱ προσπάθειαι πλὴν αὐτοῦ ἀπέτυχον, μόνων λαθόντων μέρος εἰς τὴν σταυροφορίαν ταύτην τοῦ Βασιλέως

(2) Ὁ αἰδιμὸς Μελέτιος (Ἐκκλ. Ἱστορ. Τόμ. Γ'. Κεφ. 5'. § 15) γράφει περὶ τοῦ διωγμοῦ τούτου τὰ ἑξῆς: « Ἐν δὲ τῇ Αἴγυπτῳ διωγμὸς κατὰ τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν ἐκινήθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, διὰ παρακινήσεως τοῦ τρισκατάρτου ἀρχιστρατῆ, Σεῖχου λεγομένου, ἀπὸ τοῦς ἑπαύλους πολλοὶ τότε τὸν τοῦ μαρτυρίου ἐδέξαντο στέφανον, μέγαντες ἐν τῇ καλῇ ὁμολογίᾳ καὶ ὀρθοδοξίᾳ ἀπράτρεπτοι, ὅτε καὶ ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς Αἴγυπτον κληθεὶς καὶ μὴ θέλων ἀρνήσασθαι τὴν καλὴν ὁμολογίαν, ἀλλὰ γενναίως καὶ σταθερῶς ἀγωνισθεὶς, πολλὰς βατάνους καὶ τιμωρίας ὑπέφερεν· οἱ δὲ Κόπται αἰρετικοὶ ἐν βελθείᾳ εἰρήνῃ εὐρίσκοντο, ἢ ὅτι ἦσαν κατήγυροι τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ δὲν ἠνοχλοῦντο ὑπὸ τῶν Ἀγρηῶν, ἢ διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐτέρας δόξης. » Ταῦτα ἔγραψεν ὁ Μελέτιος, βασιζόμενος εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ μακρίου Δοσιθέου γραφόμενα, ὅντα ἐν πολλοῖς ἐσφάλλεμενα (Ἱστορία τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριρχευσάντων, Βιβλ. Θ'. Κεφ. Θ'. § γ').

τῆς Κύπρου Πέτρου τοῦ Λουτινιάνου καὶ τοῦ τιτλοφορουμένου ὡς Πατριάρχου Κωνσταντινοπόλεως Πέτρου Θωμά, ὅστις βραδύτερον ἐξεπέμφθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πάπα ὡς πρεσβευτὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οὗτοι, ἀπὸ Ἐνετίας ἀπάραντες μετὰ μόνον δύο γαλερῶν, ἀφίκοντο εἰς Ῥόδον, ἔνθα ὁ μὲν ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου ἐπεμφεν ἐκ Κύπρου στρατόν, ὁ δὲ Μάγιστρος τῶν Νοσοκόμων ἔδωκεν αὐτοῖς ἑκατὸν ἵπποτας. Ἄπας ὁ ὑπὸ τὸν Πέτρον στρατὸς ἀπετελέσθη ἐκ δεκακισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων τετρακοσίων ἵππέων, ἐπιβαινόντων ἑκατὸν πλοίων. Ὁ στρατὸς οὗτος ἐξεκίνησεν ἐκ Ῥόδου τῷ 1365, τὴν δὲ 2ην Ὀκτωβρίου, περὶ μεσημβρίαν, ἠγκυροβόλησεν ἀπέναντι τῆς Ἀλεξανδρείας, καθ' ἣς ἐπετέθη τὴν ἐπιούσαν, ἐδίωξε τοὺς ἐν αὐτῇ Ἀραβας, οἵτινες ἔφυγον εἰς Κάϊρον, ὡς ἐπὶ Ἀραβῆ, καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν ἀναιμωτῆ. Ταχέως πλὴν ἐγκατέλιπεν αὐτήν, τοῦ ἀρχηγῶ τῶν Νοσοκόμων καὶ τῶν Ἀγγλων ἵπποτῶν ἐν πολεμικῇ συμβουλίᾳ ἀποφανθέντων ὅτι ἀδύνατος ἦν ἢ ὑπεράσπισις τῆς πόλεως κατὰ τοῦ ἀφεύκτως ἐκπεμφθησομένου ὑπὸ τοῦ τότε Σουλτάνου Σααβάν, τοῦ ἀνεληθόντος εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐλ-Μέλκ-"Ελ-Ἀσράφ, ἰσχυροῦ στρατοῦ. Οἱ Σταυροφόροι λοιπὸν ἐγκατέλιπον μετὰ τετραήμερον κατοχὴν τὴν Ἀλεξανδρείαν, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν συνθήειαν των, ἐλεηλάτησαν αὐτήν! Ἀγνοεῖται ποῦ εὐρίσκειτο ὁ Νήφων διαρκούντος τοῦ διωγμοῦ καὶ κατὰ τὴν σταυροφορικὴν ἐπιδρομὴν ἐκ τῆς ἀποσιωπήσεως πλὴν τοῦ ὀνόματός του ὑπὸ τοῦ Μακρίζης ὑποθέτομεν, ὅτι θὰ διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς καὶ ὁ προκατόχος του, ἔνεκα τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ποιμνίου των. Τὴν ἰδέαν ἡμῶν ταύτην κρατύνει ἢ τε παρουσία αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Λαζάρου ἐν τῇ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Φιλοθέου ἀθροισθείση κατὰ Προχώρου τοῦ Κυδῶνη Συνόδῳ τῷ 1505. κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον, Ἰνδ. 5'. (1368), ἦς τὸν Τόμον συνυπέγραψαν (1), καθὼς καὶ τοὺς προγενομένους

(1) Δοσιθέου, Τόμος Ἀγάπης. Προλεγόμενα, Σελ. 93-113.

κατὰ Βαυλαράμ καὶ Ἀκινδύνου, καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἦν Οὐρβανὸς ὁ ε', ἐπέμψε πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, Φιλόθεον Κωνσταντινουπόλεως καὶ Λάζαρον Ἱεροσολύμων (τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας διατελοῦντος ἴσως ἐν χηρείᾳ) τῷ 1367 διὰ τινος Παύλου, τιτλοφορουμένου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, προσβουτου πεμφθέντος πρὸς Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, ἐν ᾗ διεπραγματεύετο περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, περὶ ἧς διεξάγοντο τότε διαπραγματεύσεις. τῶν ἡμετέρων ἐλπισάντων ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ἤθελαν τύχει τῆς βοηθείας τῶν τῆς Δύσεως Χριστιανῶν κατὰ τῶν ἀπειλούντων καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν Τούρκων. Τὸ μάταιον τῶν ἐλπίδων τῶν ἡμετέρων κατέδειξεν ἡ ἀνά τὴν Δύσιν περιπλάνησις τοῦ ἀτυχοῦς Αὐτοκράτορος καὶ ἡ ἀστοργία μεθ' ἧς ἐγένετο δεκτὸς ἐν Ἐνετίᾳ, ἐνθα καὶ εἰς φυλακὴν ἐβλήθη διὰ χρέη! Μόνον ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἀμύρωσις τῆς αὐτοκρατορικῆς αἰγλῆς, διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Πάπα καὶ ἅπαντος τοῦ ῥωμαϊκοῦ κλήρου ἀπαδαχῆς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τῶν δογμάτων τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1369 (1).

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια.)

## MONOMACHIA

### Θ Ε Ο Φ Ι Λ Ο Υ Γ Ω Τ Ι Ε

Ὡς ὁ Ῥουσσώ, οὕτω καὶ Οὐσέ ἐγραψε τελευταίως τὰς ἐξομολογήσεις του ὑπὸ τὸν τίτλον «Confessions d'un enfant du siècle». Ὅπως, ὁ Ἀρσένιος Οὐσέ εἶνε τέκνον τοῦ αἰῶνος, καὶ αἱ ἀναμνήσεις του ἀρχοῦν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς νεότητός του, ἀν οὐχὶ λεπτομερεῖς, τοῦλάχιστον ἀρτίοι καὶ τέλειοι ἐν τῷ ὅλῳ. Παλλὰ εἶδεν, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς,

(1) Οἱ ἡμέτεροι θεωροῦσι τὴν ὁμολογίαν ταύτην ὡς πλαστήν. Δοσίθεος, Ἱστορία τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, Βιβλ. Θ'. Κεφ. ια'. § δ'.

καὶ παλλὰ ἀπεμνημόνευσεν. Ὁ παρατηρητὴς αὐτός· ὁ τοσαῦτα ἐπαγγέλματα ἐναλλάξ θιελθῶν, ὁ ζήσας παντοιοτρόπως, ἠδυνήθη νὰ προσκτήσῃται πολλοὺς φίλους, καὶ δὴ ἐμπιστευτικούς, πανταχοῦ θθεν διήλθε. Τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐκδοθέν ὑπὸ τοῦ Δαντῆ, περιέχει λίαν περιέργους ἀποκαλύψεις, ἰδίᾳ περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ κριτικοῦ Γάλλου (1811-1873) Θεοφίλου Γωτιέ, ὅστις, ὡς θὰ κρίνη ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς ἐπομένης μονομαχίας, ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ ἄν ἐπραττεν ὡς ἐσκέπτετο.

Πρόκειται περὶ μονομαχίας, ἣν ἔσχε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ νεανίδος ἐρωτευθείσης ἐκ τῶν ποιησέων του, καὶ τὴν ὁποίαν εἶχε καταστήσει μητέρα.

Πρωτὰν τινά, διηγεῖται ὁ Οὐσέ, ὁ Θεόφιλος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν δύο ἀνδρῶν, σοβαρῶς ἐνδεδυμένων, ἀνησυχησάντων αὐτόν. «Εἶναι πιστωταί», μοι λέγει. Ὅπερ ἐστήμαινεν, θὰ πρόκηται περὶ ἠθικοῦ χρέους, τῆς καρδίας, διότι χρέη δὲν εἶχεν. Ὁ θαλαμηπόλος ἡμῶν φρακοφόρος καὶ σοβαρὸς, ὡς οἱ δύο ἐπισκέπται, ἐδειξεν αὐτοῖς ταπεινῶς τὸν ἡμέτερον ποιητὴν ἠδέως καὶ ἀνέτως ἐξηπλωμένον ἐπὶ ἀνατολικῷ φανακλίντρον, ἀνατολικῶς ἐνδεδυμένον καὶ καπνίζοντα μακρὰν καπνοσύριγγα, ἣτοι ναργιλέ! Οἱ βρατεῖς ἐπισκέπται ἀπηυθύνθησαν πρὸς τὸν Γωτιέ, ἐκλαμβάνοντες, ὡς εἰκός, αὐτὸν ὡς τινα Τούρκον ἐκπατρισθέντα. «Ὁδηγήσατέ μας, παρακαλῶ, πρὸς τὸν Κύριον Θεόφιλον Γωτιέ.» — Τί τὸν θέλετε; — Αὐτὸ δὲν σᾶς ἐνδιαφέρει; — Αὐτό, ἴσως, με ἐνδιαφέρει· εἶμαι ὁ Θεόφιλος Γωτιέ, καθίσατε Κύριοι.

Οἱ ἡμέτεροι ἐπισκέπται παρετήρησαν με ὕφος περιφρονητικὸν τὸν τάπητα. «Δὲν εἴμεθα συνειθισμένοι νὰ καθήμεθα κατὰ γῆς.» — Ἐχθετε ἄδικον; εἶναι προτιμότερον νὰ κάθηται τις, ἢ νὰ ἴσταται ὄρθιος, καὶ εἶναι πάλιν προτιμότερον νὰ εἶναι τις ἐξηπλωμένος, ἢ νὰ κάθηται. Εἶναι θέσις τὴν ὁποίαν θὰ ἔχωμεν καὶ ἐν τῷ τάφῳ. — «Τῷ ὄντι, κύριε, λέγει ὁ ἕτερος τῶν ξένων ἀνυπομόνως, δὲν ἤλθομεν ἐνταῦθα ν' ἀκούσωμεν γνωμικὰ ἀποφθέγματα, ἤλθομεν διὰ σπουδαιοτάτην ὑπόθεσιν, ἣτις θὲν

νατὸν νὰ πέμψῃ τινὰ εἰς τὸν τάφον.» Εἶτα ἤρξαντο αἱ ἀτελεσθητοὶ καὶ συνήθεις σκηναὶ τῆς ἰκανοποιήσεως. Ὁ ἀδελφὸς τῆς νεανίδος ἐπέμψε δύο φίλους του μετὰ τὰς ἀκολουθοῦσας προτάσεις· «Ὁ Θεόφιλος Γωτιέ ἢ θὰ συζευχθῇ τὴν δεσποσύνην. . . . ἢ θὰ μετριθῇ μετ' ἐμοῦ· ἀντιπροσωπεύω προσβεβλημένην οἰκογένειαν, καὶ ἐκλέγω τὸ ξίφος.» Ὁ πρῶτος μάρτυς κ. Βλάν, ἀξιαγάπητος ἀμφιτρώων, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὁποίου θραδύτερον ἐγνωρίσθη μετὰ τὸν Ἀμποῦ, ἀνέγνω μετὰ ζωοῦ φωνῆς τὴν πρώτην πρότασιν. Ἡ Θεόφιλος ἀπεκρίθη· «Δύω κακῶν προκειμένων, τὸ μὴ χειρὸν βέλτιστον. Πτοτιμῶ νὰ κτηθῆθῶ, ἢ νὰ νυμφευθῶ.» Με ἐκάλεσε πλησίον του, λέγων· «Φαίνεται ὅτι θὰ μονομαχήσω. Θὰ ἦσαι μάρτυς μου μετὰ τοῦ Πιῶ.» (Ὁ σοφὸς ἀρχαιολόγος, ὅστις ἐταξείδευσε βραδύτερον μετὰ τοῦ Γωτιέ εἰς Ἰσπανίαν). «Ναί, φίλε μου, εἴμεθα μέχρι λαϊμοῦ θυσιζόμενοι εἰς τὸ μυθιστόρημα. Πρωτότυπον μονομαχίαν, καθ' ὅσον μέχρι τοῦδε δὲν ἔσχομεν τὴν εὐτυχίαν νὰ κόψωμεν τὸν λαϊμόν μας. διότι ἡ μονομαχία σου εἰς ἐν ἐργαστήριον δὲν εἶναι ἡ μονομαχία τῶν ἀπόκρου.» Με Δημοσθένειον εὐγλωττίαν ὁ Βλάν ἀπέδειξεν εἰς τὸν Γωτιέ, ὅτι πᾶς τίμιος ἄνθρωπος, ὧν ἦτο εἰς καὶ αὐτός, ἀναγνωρίζει τὰ λάθη του. «Τὰ λάθη μου, τὰ λάθη μου δὲν τὰ ἀναγνωρίζω.» Καὶ ἀπὸ πότε, λοιπόν, δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον ν' ἀρπάσῃ τις ὠραίαν νεανίδα; «Ἐκκαλαί, κύριε, ἡ δὲ παρούσα περίστασις εἶναι ἐξαιρετικὴ, διότι ἡ κόρη εἶναι ἤδη μήτηρ ἀπὸ τῆς χθῆς.»

Ὁ κ. Μπλάν μετὰ δικαίας ἀγανακτήσεως, ἐξακολουθεῖ· «Τουλάχιστον, κύριε, ἂν δὲν θέλετε νὰ συζευχθῆτε τὴν νεανίδα, δὲν θ' ἀρνηθῆτε ν' ἀναγνωρίσητε τὸ παιδίον, αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρα ἡμῶν πρότασις. «Ν' ἀναγνωρίσω τὸ παιδίον; Υἱὸς ποιητοῦ!! Θέλεις λοιπὸν ν' ἀφιερωθῇ εἰς ὄλους τοὺς ὑποχθονίους Θεούς; Ἄλλως τε ἔχω ὄλους ἰδίαν γνώμην ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων.» — «Ἐξηγηθῆτε, κύριε.» — «Ἰδοῦ! ἐξηκολούθησεν ὁ Γωτιέ. Πρέπει νὰ εἶναι τις ὁ ἐσχάτος τῶν Φιλισταίων, ἵνα πιστεῖται ἔτι σήμερον — μετὰ τὰς ἐφευρέσεις τῆς ἐπιστή-

μης — ὅτι οἱ ἄνδρες συντελοῦσι κατὰ τι εἰς πλάσιν τῶν παιδίων. Αὐτὸ τοῖς τὸ λέγουσιν αἱ γυναῖκες, διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσουν, καὶ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι γίνονται μητέρες, ὅταν ταῖς ἀρέσκῃ καὶ ὁπότεν τὸ θελήσουν. Δὲν βλέπεις χιλιάδας νεανίδων φερούσας εἰς τὸν κόσμον τέκνα, ἵνα καταστρέψωσι τοὺς ἄνδρας ὅτινες τὰς ἐχαιρέτησαν ἴσως καθ' ὁδόν; ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν τοῦ Οὐσέ, ὅστις εἶναι παρὼν καὶ ὅστις ὑπῆρξε θῦμα πολλῶν τοιούτων δεσποινίδων. Ἄλλ' εἶναι πυρρῶνιστὴς καὶ σκεπτικὸς αὐτός, καὶ δὲν πηγαίνει ποτὲ εἰς τὸ δημαρχεῖον. Οὔτε ἐγὼ θὰ ὑπάγω.» Ὁ Γωτιέ ἔλεγε ταῦτα μηχανικῶς, σκεπτόμενος ἄλλο τί που. Ἐγνώριζα ἅπασαν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν κατὰ βάθος. Εἶχον ζωηρὰν συμπάθειαν διὰ τὴν νεανίδα, κόρην ἐκ καλῆς οἰκογενείας, ὠραίαν, γλυκεῖαν. ἡ ἀληθὴς μουσα τοῦ ποιητοῦ ἔνα σφάλμα μόνον ἐκέκτητο, ἡγάπα περιπαθῶς τὸν Θεόφιλον. Θὰ ἦτο δι' αὐτὸν ἡ σωτηρία του ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἐὰν τὴν συνεζυγγύετο. «Ἐὰν δὲν πηγαίνης εἰς τὸ δημαρχεῖον, τῷ εἶπα, εἶναι ἴσως δικαίωμά σου· τὸ νὰ κάθησαι ὅμως νὰ μας ψάλλῃς συναξάρια. οὔτε ἡ ὠρα τὸ ἀπαιτεῖ, οὔτε καὶ ἡ στιγμή. Αἱ θεωρίαι σου εἶναι ἀλλόκοτοι. Χθῆς μοὶ ἀπέδειξες, ὅτι ὁ ἥλιος στρέφεται περὶ τὴν γῆν, αὔριον θὰ μοῦ εἶπες, ὅτι ὁ Ζεὺς κατοικεῖ ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου· ἄλλ' ἐνταῦθα πρόκειται περὶ προτάσεως μαθηματικῆς. Οἱ κύριοι οὗτοι γνωρίζουσι καλῶς, ὅτι εἶσαι ὁ πνευματωδέστερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, σήμερον ὅμως δὲν ἀπαιτοῦσι παρά σου ἢ ναὶ ἢ ὄχι. «Ὅχι! ὄχι! ὄχι!» λέγει ὁ Θεόφιλος μετὰ φωνῆν θροντοῦντος Διός. Ἡ εὐγλωττος αὕτη ἀπάντησις ὑπῆρξεν ἡ τελευταία λέξις. Ἄπαντες ἠγέρθησαν, ἀνταλλάξαντες χαιρετισμὸν ψυχρὸν, ὡς πρῶτον κτύπημα ξίφους. Ἀπεφασίσθη νὰ κτυπηθῶσι διὰ τοῦ ξίφους ὑπὸ τὸν Μοντμάρτην εἰς τοὺς κήπους τῆς Σαιντ-Ουαίνης κατὰ τὴν χαρραγῆν. Ἐν τῷ ἀναμένειν τὴν συνέντευξιν ὁ Γωτιέ ἔλαβε δύο ξίφη ἐκ τῆς πανοπλίας αὐτοῦ καὶ ἐποίησε δοκιμὰς τινὰς μετ' ἐμοῦ. Ἦτο μανιώδης καὶ μικροῦ δεῖν μ' ἐξήπλωνε κατὰ γῆς.

Τὸν συνεβούλευσα νὰ φυλάξῃ τὸν βραχίονά του δὲ τὴν ἐπύριον. Ἡ ἐπύριον ἐφάνη, ἡμέρα σκοτεινὴ καὶ συννεφώδης. Ἐγὼ τε καὶ ὁ Πιῶ παρετηρήσαμεν εἰς τὸν Θεόφιλον, ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι ἐξαισιος διὰ μονομαχίαν. Μᾶς ἀπεκρίθη, ὅτι ἦτο ἐλαεινὸς καὶ ἀξιοθρήνητος ὁ καιρὸς ἵνα μεταβῇ τις εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἐν τούτοις ἦτο ἀποφασισμένος, μολονότι οὐδέποτε ὑπῆρξε πολεμικὸς ἢ μηχαντῆς. Εἶχε συναίσθησιν τῆς ἀτομικῆς του ἀξίας, ὥστε νὰ μὴ καταφρονῇ τὸν ἀδύνατον ὅτε εἶδε τὸν ἀντίπαλόν του, τῷ ἐπῆλθεν ἡ γηεσινὴ μανία. Διατί; Ὁ ἀδελφὸς αὐτός, προσβληθεὶς ἐν τῷ ἀτόμῳ τῆς ἑαυτοῦ ἀδελφῆς, εἶχε γενναίαν καρδίαν καὶ εὐγενῆ, ὑποκύπτουσαν εἰς τὸ ἀνώτατον τῶν καθηκόντων. Ἐν τούτοις ὁ Θεόφιλος δὲν συγχώρει τὸν ἀδελφὸν τῆς ἐραμένης του νὰ θέλῃ νὰ τὸν φονεύσῃ διὰ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον, λέγει, συμβαίνει καθ' ἑκάστην, καὶ θὰ συμβαίνει μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος! Ἡ μονομαχία ἤρξατο. Πρῶτος ὁ Γωτιὲ προσέβαλε κτυπήσας ἐλαφρῶς τὸν ἀντίπαλόν του κατὰ τὸν βραχίονα. Ὁ κ. Μπλὰν ἐποίησε σημεῖον εἰρήνης: «Κύριε Θεόφιλε Γωτιέ, λέγει, ἔχεις καρδίαν. Ἡ μονομαχία αὕτη δὲν ἔχει τὸν τόπον τῆς, δὲν δικαιολογεῖ, ἀλλ' οὔτε ἱκανοποιεῖ ἡμᾶς ἀμφοτέρους. Ἀρνῆσαι ν' ἀναγνωρίσῃς τὸ παιδίον;» — «Ἄλλὰ δὲν ἐννοεῖς λοιπόν; ἀνέκραξεν ὁ Γωτιέ: ναί, θ' ἀναγνωρίσω τὸ παιδίον μετὰ τὴν μονομαχίαν, μετὰ τὴν συμφωνίαν ὅμως νὰ μὴ μ' ἀναγνωρίσῃ!»

«Τότε, τῷ λέγω, δὲν ὑφίσταται πλέον μονομαχία. Σκέψθησι, ὅτι ἂν φονευθῆς, δὲν θὰ δυνήθῃς πλέον ν' ἀναγνωρίσῃς τὸ τέκνον σου.» Ὁ Γωτιὲ καταβιβάσας τὸ ξίφος του πρὸς στιγμὴν, ἐτέθη πάλιν ἐν θέσει ἐπιθέσεως. Ὁ ἀντίπαλός του ὠχρός, σιγηλός, ἐφαίνετο ὡς ἂν εἰ ἐδικάζετο νὰ τελειώσῃ με αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, πατάσων τὸν Θεόφιλον, ἀλλ' ὁ κ. Μπλὰν ἀφώπλισε τέλος τὸν ποιητὴν μας μετὰ τὴν ἐξῆς φράσιν. «Φονεύων τὸν ἀντίπαλόν σου, κύριε Γωτιέ, ὅστις ὑπῆρξε φίλος σου, θὰ ἔχῃς διττῶς ἄδικον!» Μολονότι ἐγὼ τε καὶ ὁ Πιῶ ἐτρέφομεν μεγάλην φιλίαν πρὸς τὸν Θεόφιλον.

ἤσθανόμεθα ὅμως ζωηρὰν συμπάθειαν πρὸς τὸν ἀδελφὸν τῆς ἐραμένης του, ἄλλως τε ἐγνωρίζομεν ὅτι ἐτάχθημεν ὑπὲρ τοῦ ἀδίκου ἀγῶνος, διὰ τοῦτο κατωρθώσαμεν ν' ἀφοπλίσωμεν τὸν ἥρωά μας.

Σ. Π. Ι.

## ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

ὑπὸ τοῦ Ἀντιναύαρχου τοῦ γαλλικοῦ στόλου  
K. JURIEU DE LA GRAVIERE

Α΄.

Η ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑ

(Συνέχεια)

Ὁ στρατὸς ἀναπαύεται, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς ἐπαγρυπνεῖ. Ἐξερευνηθέντων τῶν τόπων, ὁ Ξέρξης ἀποφασίζει νὰ τραπῇ τὴν ἄνω ὁδὸν διὰ τῆς χώρας τῶν Μακεδόνων. Ἀφίχθεις εἰς Θεσσαλίαν, δὲν θέλει στερεῖσθαι χόρτου διὰ τοὺς ἵππους του. Καθ' ἀπάσας τὰς ἱστορικὰς περιόδους εὐρίσκομεν, ὅτι χιλιάδες ἰλῶν ἠθροίσθησαν, κατὰ τὴν πρῶταν τοῦ ἔαρος ἡμέρας, ἐπὶ τῶν γλοερῶν ὄχθων τοῦ Σπερχειοῦ. Ἐκεῖ ἐστρατοπέδευσαν οἱ Φράγκοι ἱππῶται, αἵσμη μοριαὶ τῆς μεγάλης Καταλανικῆς Ἐταιρίας, οἱ καϊμακάμαὶ Μεχμέτη τοῦ Β' καὶ οἱ βεζύροι τοῦ Μωχμουτή. Ἡ θάλασσα ἐπλάτυνε σήμερον, διὰ τῶν ἀποθέσεων τῆς, τὴν πύραρον τῶν Θερμοπυλῶν ἐν ἔτει 480 πρὸ Χριστοῦ τὸ στενὸν τοῦτο παρεῖχε μόνις, μετὰ τῶν τελευταίων προπόδων τῆς Οἴτης καὶ τῆς ὄχθης τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, μετονομασθέντος σήμερον κόλπου τοῦ Ζεϊτουνίου, στενὴν ὁδὸν, μόνις ἴσθη τὴ πλάτος πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Πυρηνάων Πέρασμα τοῦ Ρολάνδου. Δύο ἄρματα ἀντιμέτωπα μόνις ἤβηλον δυνήθη νὰ διέλθωσι: δρᾶξ δὲ ἀνδρῶν, ἀπλοῦς ἐκ γώματος προμαχῶν, θὰ ἐπήρουν πρὸς παρακώλυσιν τῆς διχβάσεως (1). Οἱ Ἕλληνας εἶχον παραιτηθῆ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς

(1) Ἡρόδ. VII, 476.

κοιλιάδος τῶν Τεμπῶν, ἀποφασίσαντες ν' ἀντιταθῶσιν ἐν Θερμοπύλαις. Ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξης ἀναγκαιεῖται, καὶ αὐτὸς δ' ὁ στόλος δὲν δύναται νὰ προβῇ περαιτέρω. Οἱ προσκοποὶ του ἀναγγέλλουσιν, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα παρετάχθησαν παρὰ τὸ θόρειον τῆς Εὐβοίας ἀκρωτήριον. Ἀπάρασαι ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βιχράρι ('Αξιοῦ), ἔνδεκα ἀφ' ἧς ἀνεχώρησεν ὁ Ξέρξης ἡμέρας, αἱ 1200 τριήρεις ἐπλευσαν καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν, ἐπελευσῆς δὲ τῆς νυκτός, ἀντὶ νὰ εἰσπλευσῶσιν ἐντὸς τοῦ χωρίζοντος τὴν Σκίαθον ἀπὸ τῆς στερεᾶς στενοῦ, προσωρμισθῆσαν καὶ ἠγκυροβόλησαν οὐ μακρὰν τοῦ ἀκρωτηρίου Σηπιίδος. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ ὄρθρου ἡ θάλασσα ἐγαληνία, σὺν τῇ ἀνατολῇ πλὴν τοῦ ἡλίου ἐπνευσεν Ἀπηλιώτης, Ἕλλησποντίας. Εὐτυχῆς ὁ πλοίαρχος ὁ εὐρεθεὶς εἰς θέσιν, ὡς ἤρξατο πνέων ὁ φοβερός οὗτος ἄνεμος, νὰ ἐξελεύσῃ τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν ξηράν. Μόνος ὁ αἰγιαλὸς δύναται νὰ σώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς τρικυμίας ὁ αἰγιαλὸς πλὴν ἔχει μικρὰν ἔκτασιν, διὸ ἐδέησεν, ἵνα αἱ τριήρεις ἀγκυροβολήσωσι νὰ τειθῶσιν εἰς ὀκτὼ κατὰ βῆθος σειρὰς. Τετρακόσια πλοῖα ἐξέκυκλαν (1). Γεννηθήτω τὸ θέλημα σου! εἶπε Κάρολος ὁ ε'. ἐπιτῆς ἀκτῆς τῆς Ἀλγερίας. Ὁ Γερμανικὸς ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει ἠθέλησε νὰ κατακρημινισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. Εἶχε μέγα ἄδικον ἢ ἀπελπισία τῶν ἀρχηγῶν κατ' οὐδὲν ὠφελεῖ. Ὁ Κάρολος ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἐδείξε μέγιστον ψυχραιμίαν, ὁ δὲ Βοναπάρτης ἐν Αἰγύπτῳ ἐσπευσε νὰ λησμονήσῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐν τῷ ὄρμῳ τοῦ Ἀβουκίρ στόλου του. Ὁ Ξέρξης εἶχε πράξει πολλὰ πρὸς πρόληψιν τοῦ ἀπαισίου τούτου συμβάντος. Κατὰ προσηγάην του ὁ ἰσθμὸς τοῦ Ἄθω παρυσίαζε πορθμὸν, ἐνθα οἱ Θεοὶ εἶχον θέσει ξηράν: δὲν ἀπέκειτο ὅμως τῷ ὑίῳ τοῦ Δαρείου νὰ κρημνίσῃ ἅπαντα τὰ ἀκρωτήρια. Ἡ ἐπισυμβᾶσα ἄλλως τε καταστροφὴ θὰ εἶχεν ὑπ' αὐτοῦ προὑπολογισθῆ, τῶν ναυαγίων μὴ ὄντων ἑκτακτόν τι, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Πέρσαι εἰσέβαλλον εἰς Ἑλλάδα, Κατὰ τὴν ἄλλως θὰ

(1) Ἡρόδ. VII, 188.

μετ' ἔλα τὴν εἰμαρμένην ἢ ἀποθάρρυνσις ἢ αἰσιοδοξία; Προτιμότερον λοιπὸν θὰ ἦτο νὰ μὴ ἀποθάρρυνθῶσι. Καὶ ἀληθῶς οὐδὲν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἡροδότου τεκμηριεῖται, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν πρὸς στιγμὴν ἀπεθάρρυνθη. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ Ἕλλησποντίας, ὡς συνήθως, ἐκόπασε καὶ ὁ κλύδων κατηνάστη. Οἱ Πέρσαι, καθελεύσαντες τὰ πολυπληθῆ πλοῖα, ἄτινα κατῴρωσαν νὰ διασώσωσι, παρέπλευσαν κωπηλατοῦντες τὴν ἀκτὴν, παρέκαμψαν τὸ ἀκρωτήριον Ἀφέται, ἀπέναντι τοῦ ἀντικειμένου ὄρμου, ἐν οἷς Ἕλληνας κατεῖχον διὰ 233 τριήρων καὶ 9 πεντηκοντόρων. Οἱ Ἕλληνας ἐκάλυπτον οὕτω τὰ πλάγια τῶν Θερμοπυλῶν καὶ διέσωζον ἑαυτοὺς εὐκόλον τὴν μετὰ τῆς ἀκτῆς τῶν Λοκρῶν καὶ τῆς Εὐβοίας, διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Εὐρίπου ὑποχώρησιν. Ἀπόστασις μόνις μιλίων τινῶν ἀπεχώριζε τότε τοὺς δύο ἐχθρικοὺς στόλους.

Εἰς Σπαρτιάτης, εἰς ὀπλίτης, ξένος τὰ ναυτικά, ὁ Εὐρυβιάδης, ἤρχεν ὡς ἀρχιναύαρχος τοῦ στόλου τῶν Ἑλλήνων, πάντοτε παρὰ τοῖς συμμάχοις ὑφίστατο ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀντιζηλεῖα. Ὁ τῶν Ἀθηναίων στόλος εἶχεν ὡς ναύαρχον τὸν Θεμιστοκλέα, νεωστὶ τοιοῦτον ἀναδειχθέντα καί, ὡς ὁ Δυμουριεζ, πλέον ἢ πεντηκοντούτη. Ὅταν ἡ νίκη ἀναπτύξῃ τὰς πτέρυγας τῆς, ἀπαιτεῖται ἡ ταχύτης τῶν νεαρῶν στρατηγῶν, ὅπως ταύτην παρακολουθήσωσι. Ἄνεῖς τὰς πλήρεις ἀμφιβολίας ἐνάρξεις ἡ τόλμη εἶναι ἀναγκαία, ἀναγκαϊότεραι ταύτης εἰσὶν ἡ πείρα καὶ ἡ εὐστάθεια. Ἡ Ἀγγλία δὲν εἶχε λόγον νὰ λυπηθῆ, ὅτι ὁ Νέλσον ἦλθε μετὰ τὸν Χάι καὶ τὸν Ζέρβις, οἱ δὲ Τουρβίλ καὶ Δουγαλ-Τρουὲν ἐθάδισαν ἀσφαλέστερον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Δουκέτην χαρὰχθεῖσαν ὁδὸν τῆς τακτικῆς διδάγματα τοῦ Δ' Ὀρβιλλιέρ δὲν ἐστάθησαν ἀνωφελῆ τῷ Σούφφρεν, συνετῶς δ' ἤθελε πράξει ὁ δὲ Γράσσε ἂν δὲν ἐλησμονεῖ αὐτά!

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια.)

(1) Οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἦν μὴ ὁ Λάκιον ἡγεμονεῖη, Ἀθηναίοισιν ἐπεσθαι ἡπεμοῖνοισι, ἀλλὰ λυεῖν τὸ μέλλον ἔσεσθαι στράτευμα. Ἡρόδ. VIII, 2.

## Ο ΤΡΟΜΑΡΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ

ὑπὸ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΟΓΙΑΖΗ

Α΄.

Ἦτο πρῶτα τῆς καταγοητευτικωτάτης πρώτης Μαΐου, ὅτε, ἐν ᾧ πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Σμύρνης διασκεδάζοντες ἐτύναζον ἀνθύλλια ἐκ τοῦ ποικιλοχρόου καὶ ὑπὸ τῶν ἀσθενῶν ἀκτίνων τοῦ πυρολαμποῦς ἡλίου ζωογονομένου πολυτελεστάτου τάπητος ἐν τοῖς ἀγροῖς, σκιαζόμενοι ὑπὸ τῶν δροσοραντίστων δενδροφυτειῶν καὶ ὑπὸ τῶν λεπτοτάτων τῆς δροσερᾶς ἐκεῖνης πρωίας συννέφων, τούναντίον γραῖά τις βράκηνδουτος, μόλις, ὡς ἐκ τῶν διαφόρων κακουχιῶν ἄς ὑπέστη, στηριζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν τῆς, περιεφέρετο ἐπὶ τῆς παραλίας, ἐρωτῶσα νὰ μάθῃ ποῦ ἔκειτο τὸ Γαλλ. Πρακτορεῖον, πλὴν, παρ' ἀπάντων περιφρονητικῶς ἀπερίπτοντο αἱ πνιγηραὶ αὐταὶ ἐρωτήσεις τῆς δυστυχοῦς.

Μετ' ὀλίγον σύριγμα ἀτμοπλοίου τινὸς ἠκούσθη, μέλλοντος νὰ ἀποπλεύσῃ εἰς Θεσσαλονίκην, εἰς οὗ τὴν ἀντήχησιν ἡ πτωχὴ ἤρξατο στενοχωρουμένη· κατελήθη ὑπὸ ψιλοῦ ἰδρώτος καὶ ὡς τρελλὴ περιεφέρετο τῆδε κακεῖσε.

— Τί στενοχωρεῖσθε; τῆ εἶπε νέος τις ἐξεληθὼν ἐκ τινος γραφείου, ὡς ἐκ τῶν βαθυτάτων στεναγμῶν.

— Ποῦ εἶναι τὸ Γαλλ. Πρακτορεῖον; διακεκομμένως ἠρώτησεν αὐτὴ ἀκούω τὸ ἀτμοπλοῖον νὰ συρίζῃ καὶ θὰ με ἀφήσῃ ἔξω.

Ἦστραψαν ἐκ τῆς χαρᾶς οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ νέου, ἐπὶ ἀπροσδοκῆτῳ ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθῆσομένη εὐεργεσίᾳ, καὶ λαθῶν αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς ἐδῶ εἶναι, τῆ εἶπε, μὴ φοβῆσαι, ἔχεις ἀκόμη καιρόν.

Ἐφ' ὁποίας ἄρα χαρᾶς κατελήθη καὶ ἡ γραῖα ἐπὶ τῆ συμπτώσει ταύτῃ καὶ ὑπὸ τῆς εὐπροσηγορίας τοῦ νέου.

— Καὶ λοιπὸν, ἐξηκολούθησεν ὁ νέος, εἰσέρχόμενος μετ' αὐτῆς εἰς τὸ γραφεῖον, πρέκειται νὰ ἀναχωρήσητε εἰς Θεσσαλονίκην;

— Ναί, ἀλλ' ἀκουσον πρῶτον· εἶμαι μία πτωχὴ, στεροῦμαι τῶν μέσων καὶ διὰ νὰ πεισθῆς εἰς τοὺς λόγους μου, ἰδοὺ κύτταξέ τὸ σακκουλάκι μου. — Κατόπιν δὲ μακρᾶς ἐρεύνης καὶ ἐπιθεωρήσεως τῶν ἀπειραρίθμων ἐν τοῖς θυλακίοις τῆς σακκουλίῳν, ἐξήγαγεν ἐν τοιοῦτον, τοιοῦτον κατὰ τὸ μῆκος, ὥστε ἐδέησεν ἵνα κρατήσῃ αὐτὸ ὁ νέος εὐθυγράμμως, ὅπως ἐξαγάγῃ, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ ἄχρης ὠμοεισαχθείσης χειρὸς τῆς, ἕτερον ἐν αὐτῷ σακκουλάκι, ὃ καὶ ἀνατρέψασα ἐπὶ τῆς πλάτης αὐτοῦ ἔπεσεν ὄγκος τις ἐκ χαρτίων, μετὰ μακρὰν δὲ ἀνατύλιξιν καὶ τούτων ἐφάνη ἐπὶ τοῦ τελευταίου περικαλύμματος ὁ εἰς ἐκ τῆς πολυκαιρίας σχηματισθεὶς τύπος ἐνὸς φράγκου. — Ἰδοὺ αὐτὸ μοὶ εἶναι ἡ μόνη περιουσία μου.

— Καὶ ἐν τούτοις, εἶπε μειδιῶν ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἥτις κατὰλαβεν αὐτὸν ἐπὶ τῆ θέᾳ τοῦ κωμικοῦ πως κινήματος τῶν σακκουλίῳν, θὰ προμηθευθῆτε καὶ εἰσιτήριον καὶ χρήματα. § Εὐαισθήτου δ' ὧν χαρακτήρος, δὲν ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ περισσοτέρας πληροφορίας, περὶ τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῆς, πληροφορίας, ἐπαναλαμβάνομεν, ἄστυνας καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἠδύνατό τις νὰ εὕρῃ ἐγκραχαρᾶσμένας ἐπὶ τοῦ ἡλιοκαοῦς καὶ ὑπὸ βαθειῶν ῥυτίδων διαλυκουμένου μετώπου τῆς· ἠρκέσθη μόνον εἰς τὸ νὰ ἐγγχειρῆσθαι αὐτῇ εἰσιτήριόν τι, ὡς καὶ τινα νομίσματα· μετὰ ταῦτα ἔκρουσε τὸν κώδωνα, πάραυτα ἐνὸς τῶν κλητῆρων παρουσιασθέντος.

— Εἰς τὰς διαταγὰς σας, κύριε!

— Ὅδηγησον, παρακαλῶ, τὴν δυστυχῆ αὐτὴν μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου· μας ὑπολείπεται εἰσέτι ἐν τέταρτον τῆς ὥρας.

Συμπεριλαθὼν οὗτος αὐτὴν, ἐξῆλθον διευθυνόμενοι πρὸς τὴν ἀποβάθραν, μὴ παυσάσης τῆς γραίας. ἀφ' ἧς στιγμῆς τῆ ἐχορηγήθησαν τὰ ἄνω μνησθέντα, νὰ ἀναπέμπῃ εὐχὰς τῷ Ἰψίτῳ, ὑπὲρ εὐημερίας τοῦ τοσοῦτον φιλανθρώπου ἐκείνου νεανίου.

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια.)

## ΜΗΤΡΙΚΗ ΣΤΟΡΓΗ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΖΩΟΙΣ

(Συνέχεια)

Τοιαυτὰ εἰσι νὰ χαριέστα ταῦτα ζῳόδια, πλήρη εὐαισθησίας, εὐφυίας, ἀγάπης καὶ τρυφερᾶς πρὸς τὰ τέκνα τῶν στοργῆς. Ἡμέραν τινὰ, διηγεῖται διάσημος ζωολόγος, παρασυρθεὶς ἐκ τῆς περιεργείας καὶ λησμονήσας ὅτι ἀνῆκον εἰς Ἑταιρίαν προστατευούσαν τὰ ζῳα, ἔσχισα μίαν τῶν φωλεῶν τούτων. Ἐπεθύμουν, ὡς οἱ παῖδες, νὰ μάθω τὸ περιεχόμενον. Ἀμέσως κατέπεσαν ἀπ' αὐτῆς πλήθος μέγα ὠαρίων, μικροτέρων μορίου σεμιγδάλεως, ἐξ ὧν κατώρθωσα νὰ μετρήσω μέχρι πεντακοσίων. Τινὰ τούτων ἐφάνησάν μοι δύσμορφα· ὑπέβαλον τρυτὰ εἰς μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν καὶ ἐθεβαίωθην, ὅτι ἤρξατο ἐν αὐτοῖς ἡ μεταμόρφωσις, διεκρίνετο δὲ πως ἡ ἀτελής μορφή ἀραχνίου. Ἐν ᾧ κατεγινόμεν ἔγω εἰς τὰς παρατηρήσεις μου, ἡ δυστυχὴς μήτηρ, τεθορυβημένη, ἔτρεχε κατόπιν τῶν ἀγαπητῶν αὐτῆ ὠαρίων καὶ προσεπάθει νὰ τα περισυναγάγῃ· πλὴν ματαίως ἐκοπιάζε· διότι ἦσαν διεσπαρμένα ἐνθεν κακεῖσε· ἠναγκάσθη ὅθεν ἡ δυστυχὴς νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν σκληρὰν τύχην τὴν. Ἄλλοτε, — ἄς το ὁμολογήσω, — κατελήθη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ σχίσω τὸ μεταξῶδες περικάλυμμα τῆς φωλεᾶς· πάραυτα πλὴν ἡ ἀγρυπνὸς μήτηρ ἤρξατο νὰ κατασκευάζῃ νέον ἴσθον, δι' οὗ ἔκλειτε μετὰ μαθηματικῆς ἀκριθείας τὴν ὀπήν, ἣν εἶχον ἀνοίξει. Τοῦτο πολλάκις ἐπανελάθον, ἐκάστοτε δὲ ἔσπευδεν ἡ μήτηρ νὰ ἐπισκευάσῃ τὴν φωλεάν τῆς. Ἐκτοτε κατελήθη ὑπὸ σεβασμοῦ πρὸς τὰς φιλοστέργους τάντας μητέρας καὶ δὲν παύω ἐπαινῶν αὐτάς.

Μὴ φανταθῆ τις ὅτι μόναι αἱ κλωβίτιδες δεκνύουσι τοσαύτην φροντίδα περὶ τῶν μικρῶν τῶν· ἡ λυκίς δεκνύουσιν ἴσην ἀγάπην πρὸς ταῦτα. Ὅταν τὰ τέξῃ, συνενεῖ ταῦτα εἰς τρόπον, ὥστε σχηματίζει μικρὰν τινα σφαιραν, ἣν περιβάλλει διὰ περικαλύμματος μεταξῶδους, ἐλαφροῦ μὲν, πλὴν στεροῦ καὶ πικροῦ. Τὸ

βομβύκιον τοῦτο ἔχει τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος πίστου ἐλαφρῶς πεπλατυμένου, οὗ ἡ λεῖα ἐπιφάνεια ἔχει συνήθως ὑπόφαιον χροῶμα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀράχνη αὕτη ἔχει πλανοδίους κλίσεις, ἀντὶ νὰ φυλάττῃ ἀγρύπνως τὸ βομβύκιόν τῆς, μένουσα διαρκῶς παρ' αὐτῷ, ὡς ποιοῦσιν ἅπασαι αἱ ἄλλαι ἀδελφαὶ τῆς, τὸ προσκολλᾷ εἰς τὰς νηματογόνους ὀπὰς τῆς, οὕτω δὲ τὸ φέρει μεθ' ἑαυτῆς, οὐδέποτε ἐγκαταλείπουσα τοῦτο ἐν τῇ θήρᾳ, οὔτε ἀπέναντι τοῦ μεγίστου τῶν κινδύνων. Ὅσάκις καταδιώκεται, τρέχει, ὅσον τοῦτο ἐπιτρέπει αὐτῇ τὸ βῆρος τοῦ πολυτίμου φορτίου τῆς· ὅταν ὅμως κατωρθώσῃ τις νὰ τῇ ἀφαιρέσῃ τὸ βομβύκιόν τῆς, ἐπιστρέφει καὶ θαρραλέως ἀποπειρᾶται νὰ το ἐπαλάβῃ. Ὁ Βερβοῦδ λίαν ἐντέχνως καὶ πιστῶς περιέγραψε τὴν ταραχὴν τῆς δυστυχοῦς ταύτης μητέρος. Αὕτη τὸ πρῶτον περιφέρεται βραδέως περὶ τὸν ἀρπαγα, πλησιάζει πρὸς αὐτὸν βαθμηδὸν δι' ἀλμάτων καὶ τέλος ἐφορμᾷ κατ' αὐτοῦ καὶ ἀγωνίζεται λυσσῶδως. Ἄν ὅμως τὸ βομβύκιον κατεστράφη, ἡ λυκίς ἀποσύρεται εἰς τι παράμερον καὶ ἀπονήσκει μετὰ τινα χρόνον ἐκ λύπης καὶ ληθαργίας, διότι τότε παύει ὄλως ἐργαζομένη.

Μετὰ ἐνὸς μηνὸς τὸ πολὺ παρέλευσιν τὰ ὄφρια ἐκκολάπτονται καὶ ἐξέρχονται ἐκ τῆς φυλακῆς τῶν τῶ ἀράχνια, πλὴν ἀσθενῆ καὶ ἀγνοοῦντα ἐτι νὰ θηρεύσῃ καὶ ἴστουργῶσι· ἄνευ τῆς μητρικῆς περιθάλψεως θὰ ἀπένησκον ἀφύκτως. Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν ἡ μητρικὴ ἀφοσίωσις διπλασιάζεται. Ἡναγκασμένη οὕσα νὰ περιπλανᾶται ἀδιαιδέως, ὅπως τρέφεται, μὴ θέλουσα δ' ἀφ' ἑτέρου νὰ χωρισθῇ τῶν τέκνων τῆς, τίθησι τὰ μικρὰ τῆς ἐπὶ τῆς ῥάχews τῆς καί, φέρουσα τὸ γλυκὺ τοῦτο φορτίον, θαδίζει ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας.

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια.)

## ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΚΟΥ

ὑπὸ

ΜΑΡΙΑΣ ΡΟΒΕΡΤ ΧΑΛΤ

Σ'.

ΜΕΓΑΛΕΙΑ.

(Συνέχεια.)

Οὐχι, οὐδέποτε εἶχεν ὄνειροπολήσει τοιαῦτα μεγαλεῖα! τὸ θυσιινόχρονον μεταξόπτειλον, τὰ φῶτα, τὰ χρυσώματα, αἱ ὠραῖαι κυραὶ, τὸν ἐθάμβουν. Ἠσχύνετο αὐτὸ τοῦτο διὰ τὸ πενήχρονον τοῦ ἀγροτικοῦ του ἐνδύματος.

Τὸ θέαμα ἤρξατο ἡ σφαγὴ τοῦ ἀγίου Βαρθολομαίου τὸν ἔκκευε νὰ ἀνατριχιάσῃ· ἐγνωρίσθη ἀκολούθως μετὰ τῆς ὠραίας βασιλείσης τῆς Ναυάρας, μετὰ τῶν λαμπρότατα ἡμφιεσμένων δεσποινίδων τῆς τιμῆς, μετὰ τοῦ Βεαρνοῦ καὶ τῶν δύο ἵπποτων Λά Μὲλ καὶ Κοκονᾶς.

— Λοιπόν! τῷ εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, ἰδὼν αὐτὸν ἐνθουσιάσθέντα, ἐκ σοῦ ἐξήρηται νὰ λάβῃς αὔριον μέρος εἰς τὴν πράστατιν ταύτην· ἔχουσι πάντοτε ἀνάγκην βωθῶν προσώπων. Ἐγὼ γνωρίζω τὸν ἀρχηγὸν τῶν βωθῶν προσώπων, θὰ εἶπω πρὸς αὐτὸν ὀλίγας λέξεις· θὰ κερδίξῃς δ' οὕτω τεσσαράκοντα σόλδια διασκεδάζων.

Νὰ θλέπη τις ἐκ τοῦ πλησίου τὴν βασίλισσαν τῆς Ναυάρας, τὸν βασιλέα Ἐρρίκον τὸν δ', ἅπασαν τὴν αὐλήν, ν' ἀποτελῇ καὶ τὸς μέρος τοιοῦτου μεγαλείου, ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ νὰ κερδίξῃ καὶ τεσσαράκοντα σόλδια ἦσαν ἀρκετὰ πειστήρια.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε Σοφοκλῆς! ναί, ὀμιλήσατε πρὸς τὸν ἀρχηγόν, ἀπεκρίθη οὗτος συγκεκλινημένος.

Τὴν νύκτα ἐκείνην κατέλυσαν εἰς μικρὸν τι ξενοδοχεῖον τῆς ὁδοῦ Τέμπλου, ἐνθα ὁ κωμῶδης εἶχε πίστωσιν.

Μόλις μείνας ἐν τῷ κοιτώνισκῳ του, μόλις κοιμώτερον τοῦ τοῦ Χρυστοῦ Λέοντος, ὁ Στέφανος ἐθυήσθη εἰς μαγευτικὰς ὄνειροπολήσεις

καὶ ἀπεκοιμήθη, εὐλογῶν τὴν ἀγαθὴν ἔμπνευσιν, ἣτις παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ καταλίπη τὴν πατρικὴν κώμην, ἐνθα οἱ ἄνθρωποι ζῶσιν ὡς κοχλῖαι, καὶ τὴν εὐνοϊκὴν τύχην, ἣτις συνεύργησε νὰ συναντήσῃ τὸν κύριον Σοφοκλῆα.

— Ἡ πεῖνα ἔκαμεν αὐτοὺς ν' ἀνεγερωθῶσιν ἐνωρίς.

— Ἦπαγε ν' ἀγοράσῃς δύο σολδίων τυρόν, τεσσάρων σολδίων ἄρτον καὶ δύο σολδίων καπνόν, τῷ εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. Αὐτὰ ἐδῶ εἶσι πεντήκοντα ἑκατοστά.

Ὁ πτωχός, μόνον ἐβδομήκοντα πέντε ἦν κάτοχος!

Μετὰ τὸ ἐκ τυροῦ πρόγευμά των, ποτισθὲν διὰ θολοῦ ὕδατος, ἐξῆλθεν « ὑποθέσεων ἕνεκα » καὶ ἐπανῆλθε μετὰ τεσσαρὰς ὥρας, τρίβων τὰς χεῖρας.

— Θαυμάσια! ἀπόψε σὺ μὲν θὰ λάβῃς μέρος εἰς τὴν πράστασιν εἰς τὴν Πύλην τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου, ἐγὼ δὲ θ' ἀντικαταστήτω σύντροφον εἰς Κλουνί.

— Καὶ τί θὰ κάμω; ἠρώτησεν ὁ Στέφανος.

— Ὅ,τι θὰ ἴδῃς πράττοντας τοὺς ἄλλους, αὔριον δὲ θὰ σοῦ μετρήσουν δύο φράγκα.

Δύο φράγκα καθ' ἑκάστην! ἐξήκοντα κατὰ μῆνα! Ὁ Στέφανος ἦτο ἑκατομμυριοῦχος. Ὅποια εἶδησις διὰ τὴν Μαρλέττην!

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια.)

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Φιλόσοφος Ἰπατία, ὑπὸ Δ. Οἰκονομοπούλου. — Μελέτη ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ζώου ὑπὸ Μ. Ἀρχιμανδρίτου Ν. Κεφαλά. — Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ Ἑλληνισμοῦ, ὑπὸ Γ. Γ. Μαζαράκη (συνέχεια). — Μονομαχία Θεοφίλου Γωτιέ, ὑπὸ Σ. Π. Γ. — Τὸ ναυτικόν τοῦ μίλλοντος καὶ τὸ τῶν ἀρχαίων, ὑπὸ Jurien de la Gravière (συνέχεια). — Ὁ Τρομάρας, διήγημα πρωτότυπον, ὑπὸ Γ. Βαγιαζῆ. — Μητρικὴ στοργὴ παρὰ τοῖς ζώοις. — Ἱστορία Ἀνθρωπίσκου, ὑπὸ Μαρίας Βοβέρτ Χάλτ (συνέχεια).